

HRVATSKI PLANINAR



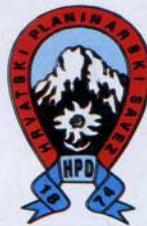
ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA



GODIŠTE 93

SRPANJ
KOLOVOZ
2001

7-8



IZDAVAČ:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB

TEL./FAX. 01/48-24-142

TEL. 01/48-23-624 (R.D. 8-15 H)

E-MAIL: HPS@ZG.TEL.HR

WWW: PUBWWW.SRCE.HR/HPS

UREDNIK:

ALAN ČAPLAR

SV. MATEJA 7, 10010 ZAGREB

TEL. 091/51-41-740

TEL. 01/66-88-512

E-MAIL: CAPLAR@RUDJER.IRB.HR

UREDNIČKI ODBOR:

DR. BORISLAVALERAJ

DARKO BERLJAK

DR. SREĆKO BOŽIČEVIĆ

VLAHO BOŽIĆ

TOMISLAV ČANIĆ

MЛАDEN FLISS

ZDENKO KRISTIJAN

PROF. KRUNOSLAV MILAS

PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK:

»EKOLOŠKI GLASNIK«

DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

Srpanj-kolovož 2001 Broj 7-8
July-August 2001 Number 7-8

Godište 93
Volume 93

SADRŽAJ

Alan Čaplar: Uz ljetni dvobroj »Hrvatskog planinara«	193
Milan Majnarić: Špilja Lokvarka - goranska ljepotica	194
Zvonko Trdić: Modruški »Pisani kamen«	195
Milorad Milović: Uspon na Debeli kuk	196
Željko Škalec: Naša vesela planinarska škola	198
Vanja Radovanović: S esperantom u planine	200
Darko Domišljanović: Iz Konjičine na Ivanščicu	201
Vlatko Oštirić: Stare gradine na Medvednici	204
Srećko Božičević: Tako su se gradili planinarski domovi	205
Planinarski objekti u Hrvatskoj i Hrvatski planinarski adresar	211
Željko Poljak: Planinariti na zdrav način	223
Vlado Prpić: Tko se boji poskoka još?	226
Milan Vidaković: Planinarstvo u Novoj Gradiški	228
Bernard Margitić: Zajedno na Trtru	231
Planinarske kuće i putevi	232
Kamo na izlet: Damir Margan: Zaboravljeni velebitska staza	233
Speleologija	234
Zaštita prirode	235
In memoriam	235
Pisma čitatelja	236
Vijesti	237

Slika na naslovnici:

Planinari na izvoru Kupice u Gorskem kotaru, foto: Jasna Bingula

- **ČASOPIS izlazi u 10 brojeva godišnje (za srpanj i kolovož, te studeni i prosinac kao dvobroj).** Prvi broj izašao je 1.VI. 1898. kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do travnja 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.
- **PRETPLATA za kalendarsku godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM).** Preplata se uplaćuje na žiro-račun br. 30102-678-5535, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« treba obavezno upisati svoj preplatnički broj, koji se nalazi uz adresu na omotu svakog dostavljenog primjerka. Novi preplatnici svoj preplatnički broj trebaju zatražiti od Hrvatskog planinarskog saveza. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236.
- **SURADNJA:** Članci i vijesti trebaju biti pisani s proredom među recima, a mogu se slati poštom ispisani, na disketi ili putem e-maila. Prednost imaju članci i vijesti popraćeni što boljim izborom fotografija, dijapositiva, creža i skica. Ilustracije se na zahtjev vraćaju autorima. Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova, posebno za priloge duže od 4-5 stranica.

UZ LJETNI DVOBROJ »HRVATSKOG PLANINARA«

HRVATSKI
PLANINAR

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Pred Vama je ljetni dvobroj »Hrvatskog planinara«. Odlučili smo ga izdati prije ljetne stanke budući da će podaci o planinarskim kućama u Hrvatskoj koje objavljujemo u prilogu zajedno s adresatom planinarskih društava, biti korisni mnogim čitateljima prilikom planiranja ljetnih tura. Otkrit ćemo i drugi razlog - od jeseni namjeravamo časopis pripremati tako da se kod čitatelja on nađe već početkom mjeseca.

Mnogi čitatelji traže u časopisu više ideja za izlete i više praktičnih savjeta. U ovom broju čak je nekoliko prijedloga za izlete na manje poznate planinarske ciljeve. Milan Majnarić vodi nas u špilju Lokvarku, Milorad Milović (novi suradnik) na velebitski Debeli kuk, Bernard Margitić na šibenski Trtar, a Damir Margan nepoznatom stazom u Rožanske kukove. Zvonko Trdić otkriva nam još jedan »pisani kamen« na Modrušu, a na zanimljive povijesne tragove na Ivančići i Medvednici podsjećaju nas Darko Domišljanović i Vlatko Oštarić. Srećko Božičević prikupio je slike Vladimira Horvata iz vremena izgradnje pl. doma »Runolist« s namjerom da podsjeti na trud i rad generacija planinara, koji je zagrebačka gradska uprava nedavno dovela u pitanje pokušavši preuzeti planinarske domove na Medvednici pod svoju upravu.

Ne možemo se požaliti ni na nedostatak članka s praktičnim savjetima. U ovom broju dr. Željko Poljak daje niz korisnih medicinskih savjeta, Vladimir Prpić govori o poskoku, a Darko Grundler u šaljivom tonu pruža nekoliko savjeta za markiranje planinarskih puteva. Mnogi čitatelji sa zanimanjem će pročitati u rubrici »Humor« i najzabavnije pogreške koje su umalo tiskane u časopisu, odnosno koje su uklonjene u korekturi teksta.

Uvijek aktualnom temom o mladima u planinarstvu javlja nam se gorski vodič Željko Škalec o načinu kako planinarstvo približiti učenicima osnovnih škola. Bez sumnje, privlačenje i obuča-

vanje mladih jedna je od temeljnih zadaća planinarske organizacije i zato ovaj prilog može poslužiti kao poticaj planinarima u svim onim sredinama gdje postoji nedostatak mladih. Zanimljiv je i prilog o Danu škole u planini koji su nam poslali učenici - novinari iz Budinčine. Vanja Radovanović predstavlja nam pak djelatnost planinara-esperantista i najavljuje njihov međunarodni susret na Platku. Na nesuhoparan način predstavljeni su zasluzni planinari u Novoj Gradiški člankom Milana Vidakovića.

No, čak i unatoč većem broju stranica ljetnog dvobroja, dio priloga pristiglih na adresu Uredništva nije se mogao naći u njemu. Treba reći da se iz pripreme najčešće izuzimaju članci u kojima opisi i nabranja pretežu nad dojmovima i korisnim informacijama i idejama za izlete. Uredništvo prednost daje stilski zanimljivijim prilozima, temama o kojima se duže nije pisalo i prilozima popraćenim većim brojem lijepih slika. Zlatno pravilo za sve suradnike trebalo bi biti da pišu o onome o čemu i sami najviše vole čitati, na način koji im se i samima najviše sviđa kao čitateljima, a svoje priloge začine što većim izborom lijepih ilustracija. Prilozi se mogu slati i elektronskom poštom, pri čemu ne treba zaboraviti poslati ilustracije.

U proteklih pola godine časopis je pomalo promijenio svoju fizionomiju, poštujući istodobno i stoljetnu tradiciju i književnu vrijednost koju je stekao izlazeći od 1898. godine do danas. Naužlost, još uvijek nismo u mogućnosti tiskati časopis u boji jer pretplata ne pokriva ni sadašnje troškove tiska i poštarine. Tim je vredniji doprinos brojnih suradnika koji svoju ljubav za planine pretazu u članke i vijesti, jer upravo oni svojim prilozima čine časopis zanimljivim i sadržajnim kakav jest.

Svim suradnicima i čitateljima u ime Uredničkog odbora želim ugodno ljeto i u njemu mnogo lijepih trenutaka u planinama!

ŠPILJA LOKVARKA – GORANSKA LJEPOTICA

MILAN MAJNARIĆ, Rijeka

Kad sam počeo obilaziti špilje i pećine, a prošlo je otada puno godina, najveća mi je teškoća bila zapamtiti što su stalagmiti, a što stalaktiti, odnosno što je gore, a što dolje. To je trajalo sve dотле dok nas Gordan Polić iz »Pauka« nije jednom prilikom odveo u Hajdovu hižu i objasnio: »Dragi moji - ništa jednostavnije! Stalagmit ima slovo T što asocira na tatu što znači-gore. Stalagmit ima slovo M što asocira na mamu, a to znači dolje. Poslije toga mi je sve postalo jasno pa sad kao veliki »znanac« ulazim u špilje te tumačim i pokazujem posjetiocima špiljske ukrase. Ali, premda sam je spomenuo, ovaj put nije riječ o Hajdovoj hiži. Riječ je o špilji Lokvarki.

GORANSKA LJEPOTICA

Lokvarka je zabilježena i prisutna u svim do-sad izdanim goranskim turističkim vodičima i prospektima i vrlo često isticana kao goranska ljepotica. Samo 200 metara udaljena od stare ceste Rijeka-Zagreb, u neposrednoj blizini Lokava,



Vodič Nikola pred ulazom u Lokvarku

u podzemlju, u dužini od oko 1000 metara, Lokvarka pokazuje sve ono što u kraškom podzemljtu može nastati.

Vruć je dan, sve gori i odlučujemo se za Lokvarku. Sa svojih 6°C temperature dobro će nam doći da se rashladimo. Nismo sami. Ima već nekoliko automobila raznih registracija pa se nas desetak, s vodičem Nikolom Plešom, upućuje prema ulazu.

Ulaz je zatvoren željeznim vratima, a tu Nikola i započinje svoju priču o špilji. Ističe da ju je 1911. godine otkrio Lokvarac Jakov Bolf kopajući kamen. Ispod krampa najednom je zinuo mrak podzemlja. Taj prvi dio špilje bio je lako dostupan pa je najviše opustošen. To su Prva i Druga galerija.

PLESNA DVORANA

Treća galerija je najbolje očuvana i najbogatija špiljskim ukrasima. Ona je bila teže pristupačna pa je to razlog što je ostala uglavnom netaknuta. Nikola nas upozorava na sigaste tvorevine koje podsjećaju na glavu psa, Majku Božju, dvorac, indijansko selo, zatvorski prozor s rešetkom... Jednom zgodom prije četrdeset godina Lokvarci su u ovoj dvorani organizirali ples pa se zbog toga ta dvorana naziva i plesnom.

Čitavom dužinom Lokvarke izgrađena je sigurna i dobra pješačka staza s rukohvatima, a na strmim prelazima iz galerije u galeriju postavljene su čvrste metalne ograde sa stubama.

DJEVIČANSKA DVORANA

Evo nas polako i u četvrtoj galeriji, koja zbog svoje crvene boje siga nosi naziv »Crvena galerija«. Ova crvena boja je posljedica gline i barita u tlu u kojem je špilja formirana.

NEKI PODACI O LOKVARKI:

Dužina: 1200 m - Dubina: 140 m

Temperatura: 6-8°C - Starost: 250.000 god.

Iz četvrte galerije vodi prolaz u tzv. »Djevičansku galeriju«. Ulaz u nju je zatvoren daskama i tu za posjetitelje nema pristupa. Ona je zbog svoje nepristupačnosti dostupna samo speleoložima, koji su se u njoj spustili čak 252 m od razine ulaza. Speleolozi su je prozvali »Djevičanskom«, a o njoj se zna da je, osim što je vrlo duboka, bogata sigama sive i plavičaste boje.

317 STUBA

Po razgledavanju špilje slijedi povratak. Od ulaza smo se spustili oko 90 metara i prešli 317 stuba koje sada treba savladati u suprotnom smjeru. Polako ćemo. Nema žurbe.

Rasvjeta u špilji je dobra i postavljena tako da se posjetitelju skreće pažnja na sve vrijedno i važno.

Sa stropa neprestano kaplje. Sve je vlažno i mokro. »Nije to ništa,« - kaže Nikola - »poslije velikih kiša oborinske vode prodiru po svojim kanalima do špilje pa se u svakoj dvorani (galeri-

ji) stvara slap. Pršti voda na sve strane i stvara dodatne ugodaje i slike. Pri tom nastaju jezera, ali nisu dugog vijeka jer se voda brzo gubi i otječe u dubinu podzemlja.«

OPET NA DANJEM SVJETLU

Špilja je za posjetitelje otvorena od sredine lipnja do sredine listopada premda se može dogovoriti i neki drugi termin (tel. 831-250 i 831-258). Obilasci započinju svaki puni sat u vremenu od 11 do 18 sati, a obilazak traje oko sat vremena.

Po završetku obilaska, na izlasku iz špilje zaslrijepilo nas je danje svjetlo. Pomalo međusobno razgovaramo i grijemo se na suncu. Nevjerojatno kako prija. Slijedi povratak do kućice uz cestu.

Nikolu već čeka nova skupina ljudi. To znači opet jaknu na sebe, baterijsku lampu u ruku pa novi silazak. A svaki puta čeka 317 stuba. Pa tako deset puta dnevno! Može on to. Mladom čovjeku ništa nije teško.

MODRUŠKI »PISANI KAMEN«

ZVONKO TRDIĆ, Ogulin

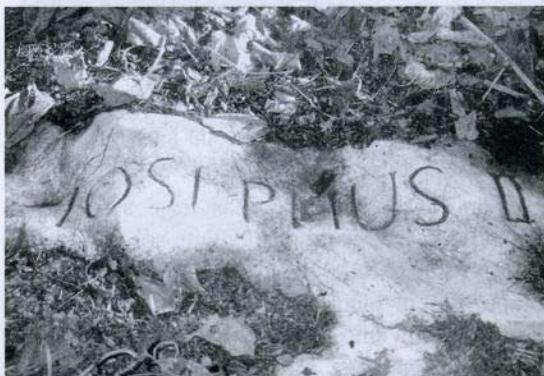
Velikom broju hrvatskih planinara poznat je znameniti »Pisani kamen« u Begovači, na sjevernom Velebitu. No, i Kapela ima svoj »Pisani kamen«. Pored stare Jozefinske ceste, nedaleko od modruškog zaselka Javorovice, u kamen je uklesan gotovo pet metara dugačak natpis na latinskom jeziku:

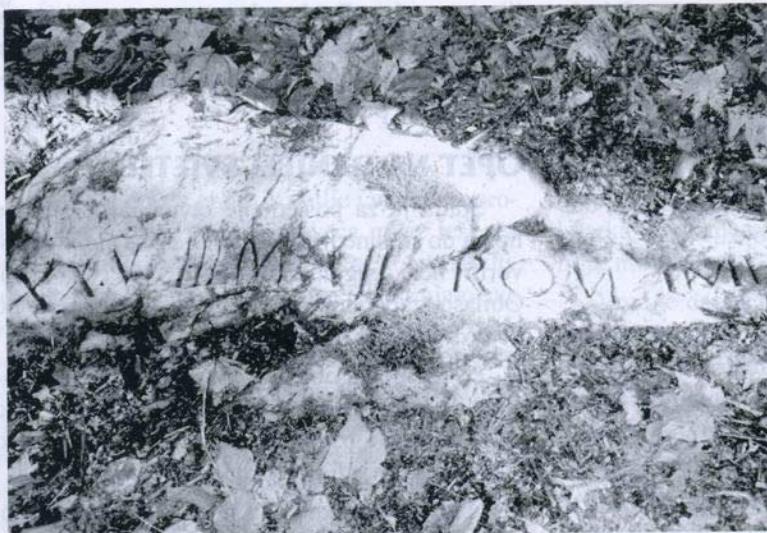
ARDUAE VIAE VESTIGIA QUIBUS
ANNO MDCCCLXXV III MAJI
ROMANUM IMPERATOR JOSEPHUS II
PATRIAE PATER PRIMUM VENIT

U slobodnom prijevodu to znači: »Tragovi strmog puta kojim je 3. svibnja 1775. rimski car Josip II., otac domovine, prvi puta došao.« Ispred teksta, u stijeni su uklesani tragovi dvaju konjskih kopita.

Sredinom 18. stoljeća, kada je Vojna krajina učvršćena a turska vojna sila oslabljena, bečki

dvor uviđa važnost cestovne i morske trgovine. Bilo je potrebno osvremeniti prastari prometni pravac koji je iz unutrašnjosti išao preko Kapelje do Senja, tada najveće luke sjeveroistočnog Jadrana. Pošto je inženjerijski potpukovnik Vinko Struppi izabrao konačnu trasu buduće ceste, želio je stanje na licu mjesta provjeriti tada nasljednik





Latinski natpis na kamenu kod Modruša

foto: Zvonko Trdić

priestolja, budući car Josip II. On je bio velik zagovornik razvoja trgovine, odnosno izgradnje cesta kojima bi se ona odvijala. U proljeće 1775. godine, Josip II jašući na konju, okružen brojnom pratinjom, prolazi predviđenom trasom buduće ceste. U Kapeli, negdje oko polovine uspona, poskliznuo se konj na glatkoj stijeni. Prilikom

pada ostao je Josip II neozlijeden. Povodom tog događaja u stijenu su uklesani tragovi kopita i latinski natpis.

Druga varijanta Jozefinske ceste, koju je gradio građičarski major Josip Kajetan Knežić, izvedena je radi ublažavanja strmina potpuno novom trasom, tako da se ceste međusobno presijecaju na nekoliko mjeseta do prijevoja na Kapeli. Stara se cesta koristi kao šumski put. Vrlo je zanimljiva kao planinarska staza za uspon na prijevoj između Velike i Male Kapele (888 m). Nagrada za uspon je lijep vidik prema Lici i Velebitu. Obilazeći ovaj dio Kapele, zanimljivo je vidjeti jamu Sopaču, koja namjernika iznenadi svojom dubinom i dvjestometarskim promjerom.

Za obilazak ovih predjela poželjno je imati vodiča jer nema markiranih planinarskih putova.

USPON NA DEBELI KUK

MILORAD MILOVIĆ, Šibenik

Nakon višemjesečnog odgađanja odlaska u planinu i pogleda uprta u daljinu u smjeru Velebita, gdje se sasvim lijepo ocrtavaju kad je bura, Crnopac, Sveti brdo, Vaganski vrh, Čelavac itd., pokrenuli smo se iz mrtvila koje nas je okruživalo. Nakon dugo vremena vremenska prognoza za vikend bila je povoljna, tako da smo se odlučili poći na Velebit.

Rano nedjeljno jutro, nas troje autom smo preko Benkovca prema Ljubotiću, selu iznad Tribanj-Kruščice, odakle smo namjeravali prema Stapu, našem planiranom odredištu. U Tribanj-Kruščici stali smo da bismo se raspitali o putu iz Ljubotića i putu iz Mandaline, a usput i popili

kavu. Kako je kafić bio zatvoren nastavili smo put do Ljubotića. Očekivao sam da ćemo zateći u selu putokaz koji je tu bio pretprošle godine, jer postoje dvije markirane staze. No, kako putokaza nije bilo poslužili smo se poslovicom »kartu čitaj ljudi pitaj«. Mještani su nas uputili da idemo stazom iznad sela. Staza u pravcu zapada vodi u početku nekoliko minuta asfaltom do zadnje kuće i tu treba u kamenjaru potražiti markaciju i natpis »Stap«. Kroz kamenjar do ravnog dijela staze ide se 10 minuta (markacija je izbljedjela) i na tom dijelu puta može se ubrzati te tako dobiti na vremenu. Nakon pola sata markacija silazi s puta i vodi blagom padinom prema vododerini iznad

koje se ubrzo spaja s putem iz Mandaline.

Dalje put vodi uzbrdo po kamenjaru i jakoj buri prema Tatekovoju kolibi, do koje smo stigli za 1h i 45 min. U njoj smo zatekli Renatu, Bodula i Tateka koji su se spremali za povratak u Mandalinu jer su oni tu boravili od petka. Umorni i oznojeni u toploj kolibi zadržali smo se kratko vrijeme jer nas tabani nisu prestali svrjeti, čekao nas je uspon na Debeli kuk (1269 m) i povratak u Ljubotić. Tatek nam je savjetovao da idemo bez ruksaka kad ćemo ionako natrag u sklonište ili da idemo preko Čučula do Debelog kuka. Bodul nam je pak govorio da idemo ravno pa da sami vidimo razliku, a Renata da ćemo doći za sat i pol na Debeli kuk. Poslušali smo Bodula i krenuli ravno odlično markiranom stazom. Na svakom raskrižju postavljena je vrlo pregledna i čitka ploča s markiranim stazama. Stali smo u zavjetriku ispred velike stijene otprilike na polovici puta i nešto prezalogajili, tek toliko da zavaramo želudac i da možemo nastaviti uspon.

Nedugo nakon nastavka uspona počeli smo osjećati umor, koraci su nam postali kraći i sporiji, sve više smo zastajivali jer nam je disanje bilo otežano. Kad smo iz šume koja nas je štitila od bure izšli na čistinu, otvorio nam se vidik na okolna brda na kojima je bilo ostataka snijega, a zubato sunce nije uspijevalo zagrijati koliko nas je bura hladila.

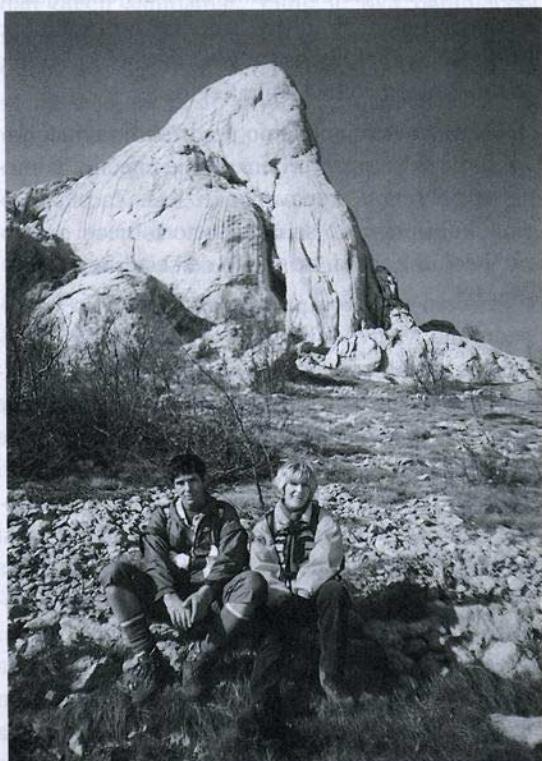
Posebno nas je iscrpilo zadnjih pola sata vrlo oštrog uspona kroz travu najprije do Čučula i onda za nekoliko minuta do Debelog kuka koji je KT Hrvatske planinarske obilaznice. Zadržali smo se vrlo kratko jer smo bili mokri od znoja, a bura nas je pothlađivala, tako da nismo dugo uživali u lijepom pogledu koji se pruža s goleme stijene Debelog kuka. Za povratak izabrali smo stazu preko kuka Čučula, koja zahtijeva povećan oprez jer prolazi preko uskih i malih grebena ispod kojih je ponor. Nakon jednosatnog uživanja na stijenama staza nas je dovela ispod Čučula kroz šumu prema malom prijevoju gdje je na stablu markacija.

UDALJENOSTI:

Ljubotić - Stap	2 sata i 45 minuta
Stap - Debeli kuk	1 sata i 40 minuta

Većinu puta išao sam ispred Kate i Bambusa tražeći put, tako da su oni u jednom trenutku zažvali da stanem i vratim se jer put nije kud sam ja išao već prema dolje od mjesta na kojem su oni bili. Pokazali mi stablo na kojem je bila izbljedila markacija i nije bilo natpisa »Stap«. U prvom trenutku pomislio sam da zbog umora nisam primijetio taj put koji su mi pokazivali, ali imao sam još dovoljno koncentracije da pratim pravu stazu. Došli smo na raskrižje puta za Jelovu ruju (lijevo), ravno naprijed Stap i odatle do kolibe 40 minuta.

Uspon od Tatekove kolibe do Debelog kuka trajao je sat i četrdeset minuta. U međuvremenu su Tatek i društvo otišli kući kao što su i rekli, a mi smo zatekli neke druge zadarske planinare koji su bili u brdu kad smo mi jutros došli. Odmor uz okrijepu trajao je dvadesetak minuta, jer je valjalo stići u Ljubotić za dana. Producili smo korak gdje se god to moglo, mišići su nam se grčili od napora, a stopala su svaki kamenić osjećala.



Pod Debelim kukom

foto: Milorad Milović

NAŠA VESELA PLANINARSKA ŠKOLA

Kako smo osnovnoškolce zainteresirali za planinarstvo

ŽELJKO ŠKALEC, Zagreb

I ove je godine Savez gorskih vodiča iz Zagreba organizirao još jednu Malu planinarsku školu. Organizirali smo je za djecu OŠ »Mladost« iz novozagrebačkog naselja Utrine. Ovaj put sam i ja mnogo više sudjelovao, budući da se radi o školi koju pohađaju i moja djeca, pa su me neki nastavnici i ravnatelj već prije dobro znali. Na početku školske godine 2000/2001. pokušao sam se pronaći nastavnika koji bi htio sudjelovati u organizacijskom dijelu priče i na samim planinarskim izletima.

Uputili su me na gospodicu Lidiju Kuharić, koja je bez mnogo razmišljanja prihvatala ponuđeni program jer se i sama bavi orientacijskim trčanjem i planinarenjem. Treći i glavni sudionik, pokretač svih aktivnosti u planinarskoj školi, bio je moj kolega Nenad Mihaljević.

Nastavni program smo predstavili ravnatelju i naišli na vrlo topao prijem, što je značilo da možemo pokrenuti predavanja i izlete. Za planinarsku školu prijavilo se četrdesetoro djece u dobi od 9 do 13 godina, od trećih do šestih razreda.

Nakon uvodnog predavanja posli smo na zapadni dio Medvednice gdje smo obišli šipilju Veteniku, planinarski dom Glavicu i zaravan Ponikve. Dečki su se ondje podijelili u tri momčadi za nogomet te organizirali međusobne utakmice, a djevojke su za to vrijeme igrale badminton i odbojku. Sve je bilo krasno osim dva sitna problemića koji su se tek nazirali, a zvali su se Ernest i Čatip. Eksplozija nesnošljivosti između ova dva pjetlića dogodila se već na sljedećem izletu. Polaznike naše planinarske škole odveli na drugom izletu poučnom stazom do Kraljičina zdenca i na Medvedgrad. Prilično tmuran i vlažan dan značio je da će biti mnogo blata i sklizanja. S obzirom na to da sam ujek bio na začelju kolone, morao sam uglavnom voditi brigu o Ernestu.

Sljedećeg izleta, koji smo pokušali organizirati u prosincu, nije bilo zbog premalog odziva, vrlo hladnog zimskog vremena, te zdravstvenih neprilika obojice vodiča. Morali smo pričekati do veljače ove godine da bismo ponovno pokrenuli zadrijemalu planinarsku školu. Zamisao je bila da vremenski ubrzamo predavanja i izlete na svaka dva tjedna, što su djeca i roditelji objeručke prihvatali. Nenad i ja dogоворili smo se da ja preuzmem čelo kolone, a Nenad začelje i Ernesta.

Osobito je lijep bio izlet na Japetić preko liva da po nedirnutom snijegu od 10 - 15 cm, dok je cijeli Zagreb spavao u sumornom raspoloženju. Nikad u životu nisam video toliko ushićenja i radosti, grudanja i bacanja u snijeg kao na ovom izletu! Djeca su potrošila svu svoju snagu bez ikakvih ograničenja, dakako uz naš neprimjetan nadzor. Kući su došli mokri do prsa, zadovoljni i smireni, jedri i bez znakova bolesti.

Dva tjedna poslije ukrcali smo se na zagorski vlak za Mađarevo, a cilj nam je bio Grebengrad. Vjerujte mi, neka su se djeca prvi put u životu koristila vlakom kao prijevoznim sredstvom. Veoma uzbudeni, konduktora su zvali »striček Šaperlot« i na svakoj stanici radoznalo izvirivali kroz prozor. Nakon dva sata vožnje jedva su dočekali da izjure iz vlaka i krenu kroz šumu obasjanu suncem. Iznenadili su nas tepisi prekrasnog cvijeća, među kojim se izdvajao pasji Zub. Put do Grebengrada je bio iznimno ugodan, ali smo oko doma naišli na mnogo plastičnih vrećica i boca. Da smo imali rukavice i vreće, organizirali bismo akciju skupljanja otpada. Ovako smo pustili djecu da se pojgraju vitezova i prinčeva ispod ruševina začaranog Grebengrada, koji smo poslije svi zajedno obišli. Domarka nam je u međuvremenu skuhalo krepku juhu i čaj tako da nam je ovaj izlet ostao u lijepom sjećanju. Najteže je i opet bilo Nenadu, koji je muku mučio s

Ernestom na začelju. Zaključili smo da Ernesta ne vodimo na Klek niti na dvodnevni izlet kako bismo izbjegli neugodnosti.

Konačno oslobođeni problema broj jedan, krenuli smo na uzbudljivo putovanje u carstvo vještice. Usput smo posjetili muzej u Ogulinu gdje su djeca obišla razne postave, među ostalim i onu planinarsko-alpinističku. Stazu do planinarskog doma ispenjali smo bez ikakvih poteškoća, ali nas je zabrinuo jak vjetar koji je nosio lagane stvari i bio opasna prijetnja našem usponu. U domu sam srećo kolege iz Bjelovara koji su pohadali alpinističku školu na Kleku. Svjesni da nam predstoji uzbudljiv uspon, prvo smo upozorili djecu na moguće opasnosti i pravila ponašanja na stijeni. Nekoliko slabijih djevojčica ostavili smo u domu zajedno s našim kolegom Harijem. Sve ostale poveli smo po strmoj, dobro osiguranoj i uređenoj stazi uz vršnu stijenu Kleka. Na posljednjem opasnom dijelu uspona razapeli smo uže između dva stabla i tako napravili siguran rukohvat. Gore na heliodromu prilično je puhalo, ali smo djecu bez neprilika doveli na sam vrh, kupočastu glavu koju još uvijek nagrđuje hrđav repetitor. Iz sigurnosnih razloga nitko se nije smio maknuti ni korak dalje od repetitora, sve do povratka u dom. Usput smo stali i promatrali kako alpinisti penju kroz sjevernu stijenu Kleka. Vjerujem da su malim planinarama ostale u spomeni uzbudljive slike s ovog izleta.

Za kraj nam je ostao dvodnevni izlet s noćenjem u planinarskom domu »Boris Farkaš« u Sekulićima na Žumberku. Iako je bio skuplji nego prethodni izleti, najuporniji školarci su se ipak prijavili. Tako su na izlet krenula dva puna kombija. U domu nas je čekala srdačna gospođa Farkaš, topla peć i zagorski grah za ručak. Poslije ručka otisli smo do obližnjeg potoka Sušice i gudure koju je potok probio na jednom mjestu kroz stijenu. Nažalost, usput smo se uvjerili kako se nemilosrdno siječe šuma bukve.

Nakon ručka slijedila je igra, pa onda postavljanje šatora i vježbanje čvorova, a navečer pravi pravcati roštilj od mesa koje su djeca donijela sa sobom. Iako je Nenad bio prejak za jednu sjekiru, a dimnjak pečenjarnice ukrivo postavljen, uspjeli smo ispeći slasne kobasicice, vratinu i piletinu.

Koji put nas je dim potjerao iz pečenjarnice, ali se nismo dali. Punih trbušića, opijeni žumberačkim zrakom školarci su krenuli na spavanje u potkrovљe gdje se nalazi skupno ležište s dvadesetak madrača. Veselo, brbljavo, hihotavo društvo trebalo je još dobar sat vremena da se smiri i utone u san isprekidanjem i mrmljanjem.

Drugoga nas je dana »obradovala« kišica, no ipak smo krenuli brdskom cestom na sam vrh, prema tornju na Svetoj Geri. Kad smo stigli do odvojka kroz šumu, kiša je tako padala, da smo se morali okrenuti i vratiti u dom bez osvojenog vrha.

Prije podneva u dom je stigao malim busom i razred gimnazijalki iz IV. gimnazije, također iz Utrina. Koje li slučajnosti da se u zabitiji Žumberka sretnu učenici iz dvije utrinske škole! Nakon Usksra priredili smo domjenak, na kojem su djece pristupila pismenom ispitom. Tek je nakon toga uslijedila podjela diploma i veselica uz sokove, slatkiše i kikiriki. Na kraju smo otvorili čak i jedan dječji šampanjac, čime je ova planinarska škola za dvadesetak dječaka i djevojčica uspješno okončana. Svakako treba napomenuti da su nam se na izletima često pridružile mame, a i jedan tata, što je za svaku pohvalu. Neizmjerno smo zahvalni i gospodici Lidiji Kuharić koja je sa mostalno vodila brigu o prijavama, postavljala oglase za izlete i uredivala planinarsku ploču u OŠ »Mladost«. Također hvala instruktorima, vođicima i posebno dr. Željku Poljaku na održanim predavanjima.

U nastavku sezone planiramo pokrenuti Malu planinarsku školu u OŠ »Trnje«, a najesen možda i u OŠ »Pantovčak«. Reklo bi se: Živi bili pa hodali...



S ESPERANTOM U PLANINE

Ususret sastanku esperantista na Platku

VANJA RADOVANOVIĆ, Zagreb

Većina nas planinara uz ljubav prema prirodi i planinama ima i još poneki hobi. Jedan od njih je i esperanto, neutralni međunarodni jezik koji je nastao krajem 19. stoljeća i tijekom godina zauzeo svoje mjesto u porodici svjetskih jezika. Danas ga govori oko tri milijuna ljudi širom svijeta. Kao što priroda i planine povezuju ljudi različitih naroda, zanimanja i društvenog statusa, tako i esperanto pruža mogućnost upoznavanja drugih naroda i kultura te olakšava putovanja i čini ih zanimljivijim. Isto tako, esperantisti su većinom ljudi koji se brinu za čuvanje okoliša, većinom nepušači, često i vegetarijanci i ... vrlo često i ljubitelji planina.

Godine 1989. skupina austrijskih esperantista-planinara (ili planinara-esperantista, kako vam drago) organizirala je prvi MKR (Mont Kabana Renkontigxo - u prijevodu: susret u planinarskom domu) u gorju Totes Gebirge na sjeveru Štajerske. Nešto više od tridesetak ljudi iz osam zemalja četiri je dana uživalo u lijepom vremenu, kasnorujanskim bojama šuma, pogledima s vrhova.



Esperantisti na Maloj Mojstrovki

foto: Vanja Radovanović

najviši na koji ih je put doveo bio je Traweng (2500 m). Na kraju susreta svi su se složili da susret treba postati tradicionalan i - tako je i bilo.

Od te godine svakog početka jeseni se esperantisti-planinari sastaju u nekom planinarskom domu i četiri dana zajedno planinare, igraju društvene igre, prepričavaju novosti, od ostalih gostiju u domovima razlikuje ih jedino jezik kojim govore srdačnost i veselje s kojim se pozdravljuju na dolasku i odlasku. Većina njih se naime vidi tek jednom-dvaput godišnje, na raznim esperantskim susretima, dok su ostatak godine u vezi putem pisama, telefona, maila ili nekog od esperantskih chat-grupa na Internetu.

Prvih deset godina, do 1999., svi susreti su organizirani u Austriji, svaki put na drugom odredištu. Bilo je tu i raznih zanimljivosti. Uz uspon na lijep vrh Steirische Kalkspitze (2561 m), jedan je izlet vodio sudionike u ostatke srednjovjekovnog rudnika u okolini Schladminga. Godine 1991., umjesto srednjovjekovnog rudnika gosti su obišli još uvijek aktivnu rudnik željezne rude Eisenerz u gornjoj Štajerskoj, trenutno najveći takav rudnik u Europi. Iduće godine su u dvije etape obišli kanjon Oetscher, a tada 4-godišnja Tina iz Zagreba je bila najmlađa sudionica. Godine 1996. obilazili su veliku ledenu špilju kod Salzburga, najveću takvu špilju na svijetu, a 1998. ledenjak u okolini Bad Gasteina. Na susretu su tih godina bili i Cesar iz Meksika, Riita iz Finske, Sjoerd je doletio iz Švedske, Zbyszek iz Poljske je bio čak triput na susretu, a prije dvije godine susret su posjetile i gošće iz SAD-a i Bugarske. Druženje se ne za-

vršava samo na ta četiri dana godišnje, pa su neki od sudionika planinarili zajedno i izvan MKR-a, kao Davorka, Luigi i pisac ovih redaka, dok se drugi redovno posjećuju izvan planinarskih staza, u svojim domovima.

Naša međunarodna planinarska druženja zaščaćena su u lokalnim sredinama u kojim se održavao MKR, tako da je susret bio uvijek dobrodošla tema za novinare. Povremeno su organizatori dobivali i novčanu potporu iz državnih sredstava namijenjenih za međunarodnu suradnju.

Prošle godine organizaciju je preuzeila skupina hrvatskih planinara-esperantista (usput, Hrvati su gotovo svake godine bili najbrojniji sudionici MKR-a). Održan je na Vršiću u Sloveniji i na veselje organizatora čak je 39 ljudi iz 7 zemalja uživalo u izletima na Prisojnik, Malu Mojstrovku, Sleme i izvor Soče. Posebnu pozornost su privlačila djeca, njih devetoro, od kojih čak šestero govori esperanto još od rođenja kao drugi materinski jezik, troje iz Hrvatske i troje iz Mađarske. Mala Sara, šestogodišnja djevojčica iz gradića Gyorujbarata, bila je i junakinja cijelog susreta jer se bez teškoća popela i na Prisojnik i na Malu Mojstrovku.

Nakon Slovenije - ove će godine domaćin susreta esperantista biti Hrvatska. Ovogodišnji MKR bit će organiziran od 27. do 30. rujna na Platku u domu »Sušak«. U svakom slučaju, stranim gostima će dodatni razlog za dolazak biti blizina mora - još nijedan MKR nije bio tako blizu mora, a ako bude lijepog vremena možda bude i kupanja. Naravno, Risnjak, Snježnik i Mudna dol su već sami po sebi vrijedni dolaska...

Dakle, dragi planinari, ako ove jeseni začujete neki čudni jezik na planinama Gorskog kotara znajte da su to vjerojatno esperantisti-planinari došli upoznati i hrvatske planine!

Ako se želite pridružiti, više informacija o spomenutom susretu na Platku možete dobiti na:

- www.angelfire.com/va2/Vanja (MKR, stranice samo na esperantu)
- www.angelfire.com/sk2/sek (Studentski Esperantski Klub, Zagreb, stranice na hrvatskom i esperantu)
- kod autora mailom na adresu vanja.radovanovic@etk.ericsson.se ili telefonom na 01/365-46-26.

Iz Konjščine na Ivanšćicu

**Planinarskim putem »Konjščina - Ivanščica«
kroz ljepote hrvatskog zagorja**

mr. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ, Konjščina

Tijekom priprema za obilježavanje 20. obljetnice HPD »Gradina« iz Konjščine 2002. godine, želio bih podsjetiti planinare, sve ljubitelje prirode i autentičnih zagorskih krajolika, na Planinarski put »Konjščina-Ivanščica« (PPKI) otvoren daleke 1984. godine.

Mnogo je planinara iz svih krajeva Lijepe naše, a nekoliko i iz inozemstva, do sada s velikim zadovoljstvom i dobrim raspoloženjem prošlo zadani trasu (PPKI ima tri kontrolne točke i 5-6 sati lagana hoda) a pojedini su, zadivljeni idiličnom prirodom i raskošnim i očaravajućim vi-

dicima ovog dijela autohtonog zagorskog kraja, prošli su Put i po nekoliko puta. Nakon obilaska cijele trase dobiva se lijepa numerirana značka kao priznanje i uspomena.

Put je opisan u prilogu dnevnika PPKI, a ovdje ću podsjetiti sve koji su ga prošli i pozvati one koji se još nisu odlučili, na obilazak prirodnih, kulturnih i povijesnih spomenika ovog zagorskog krajolika kroz koji Planinarski put »Konjščina-Ivanščica« prolazi. Povijesni događaji što ih spominjem podsjetit će na bogatu povijesnu istinu ovog dijela Hrvatskog zagorja.

U geografskom smislu Hrvatsko zagorje ograničavaju grebeni Medvednice, Kalnika i Ravne gore. Sam planinski niz Ivanšćice razdvaja Zagorje u prostraniji južni dio (pretežno porječe Krapine) i manji sjeverni dio (porječe Bednje).

Početak planinarskog puta je na željezničkoj postaji Konjščina, odakle vode markacije (put je dobro markiran) kroz naselje, uz krčmu »K strom gradu« (1. KT), preko mosta, odakle se vide ostaci srednjovjekovne utvrde.

Iako se ovdje, kada vidite ostatke ovog starog grada, zasigurno nećete dugo zadržati jer vas očekuje još dug put, nije na odmet da se ukratko upoznamo ili prisjetimo nekih detalja i povijesnih činjenica u svezi sa starim gradom i Konjščinom.

Ime Konjščina sačuvalo je uspomenu na pleme Konjske: Petra (plemički list dobio je 1515. godine) i Mihajla koji je 1603. godine postao barunom. Godine 1647. Petar i Mihajlo dobivaju grofovstvo. Grad Konjskih bio je po ondašnjoj obrambenoj strategiji građen kao ravničarsko utvrđenje, opasano kanalom i opkopano.

Godine 1545. kod Konjščine se desila bitka s Turcima. Naime, kada su Ulama-paša i Malkoč beg početkom svibnja 1545. godine prodri u Hrvatsku, naslutilo se da Turci žele osvojiti Varaždin i nakon toga provaliti i u Štajersku. Obaviješten o namjerama Turaka, Nikola Zrinski i Juraj Wildenstein, zapovjednik kraljeve vojske (1500

vojnika, većinom konjanika), smjestili su se u Konjščini s namjerom da Turcima zapriječe daljnji prodor. Kada je turska prethodnica primijetila brojnu vojsku kojom zapovijeda Zrinski, vođa Turaka je predložio junački međan sabljama i bojnim kopljima sa 100 konjanika s obje strane. Istovremeno je obavijestio Ulama-pašu i Malkoč bega o nevoljama u kojima se našao. Iako su Hrvate, napose Keglevića i Erdödyja od toga odvraćali iskusni Zrinjski i Wildenstein, mladi su vitezovi prihvatali međan ne znajući da su time Turcima nasjeli na ratnu varku. Junački je majdan potrajan nekoliko sati, taman toliko koliko je bilo potrebno glavnjoj turskoj vojsci da stigne na bojište. Iako je bitka kod Konjščine donijela Turcima neznatnu pobjedu, nisu se usudili poći dalje, već su se smjesta stali vraćati i preko Dubice otišli prema Banja Luci. Zrinski i Wildenstein, koji su posljednji odmicali s bojišta, sklonili su se u gradu.

Naš planinarski put nas vodi mimo vatrogasnog doma u selo Donju Konjščinu koje se još naziva i Crkveno selo. Selom dominira župna crkva sv. Dominika koja se prvi put spominje 1334. godine. Sadašnja crkva je izgrađena 1743. godine. Bila je preuređvana, ali nema podataka o njenom izvornom izgledu. Posvećena je 1803. godine. Inventar je izmijenjen prije 200 godina, iz baroka u intarziju tirolskog stila. Župni dvor je sagraden 1791. godine.

Na raskrižju ispred crkve Put skreće lijevo i vodi na uzvisinu iznad sela, odakle se pružaju prekrasni vidici na Konjščinu i okolna sela.

Čim se stigne u selo Kosevečko odmah se primjećuje stara originalna zagorska arhitektura. Nastavljajući hodnju preko livada i šumskim putem stiže se do zaseoka Gornji Kereši. Iako je na relativno maloj nadmorskoj visini, zanimljivo je da tu ima dosta crnogoričnog drveća. Također, svoje dostojanstvo ovdje će iskazati i veličanstvena skupina breza. Važno



Konjščinska gradina, ulje na platnu Darka Domišjanovića

je spomenuti da se ljeti u obližnjim šumama može naći dosta jestivih, a i onih drugih gljiva.

Velikim dijelom puta redovito se nailazi na klasičan zagorski agrarni pejzaž, karakterističan po raštrkanim zaseocima i selima. Zaseoci su raštrkani po uzvisinama i na malenim udaljenostima, a okružuju ih brojne, uglavnom male parcele, obradive (oranice, voćnjaci, vinograd i dr.) i neobradive (livade i dr.).

Prošavši dalje kroz zaseoke Lugari i Havojići put izlazi na asfaltну cestu Belečko Završje-Gornja Konjščina, njom skreće lijevo 300 metara, pa zatim desno na seoski put koji vodi preko livada i potoka u zaselak Čepeki. Odatle je dalje užitak pješačiti uz brijeđ do zaseoka Vitkovici i potoka Selnice. Na potoku se može vidjeti i stara vodenica koja iz prošlih vremena zasigurno skriva svakojake legende, priče i tajne doživljaje.

U Donjoj Selnici stiže se do nedavno ruševnog i zapuštenog dvorca Belec-Selnica, a sada s vidljivo započetim restauratorskim i obnoviteljskim zahvatima. U njegovo je blizini u srednjem vijeku bio grad Belec koji se prvi puta spominje 1334. godine. Kroz stoljeća je promijenio mnoge gospodare. Kada je plemićka obitelj Jurenić (jedna u nizu gospodara) ostala bez muških potomaka, udajom njihove kćerke, postalo je belečko imanje potkraj 18. stoljeća vlasništvo obitelji Rukavina, porijeklom iz Like.

Današnji dvorac Belec-Selnica izgradio je oko 1800. godine barun Juraj Rukavina. Od posljednjeg vlasnika Amona Rukavine (1877-1948), dvorac je trebao naslijediti Alfred (sin Amona i njegove prve žene Else Reisner), ali ga je u tome sprječio drugi svjetski rat. Nakon rata dvorac i vlastelinstvo su nacionalizirani i pripali su općini Zlatar Bistrica. U dvoru je do 1970. godine bila smještena područna osnovna škola s učiteljskim stanovima. Po iseljenju škole dvorac je ostao bez namjene i počeo je propadati. Godine 1989. u strašno ruševnom i opustošenom stanju, dvorac je kupio novi vlasnik Š. Rukavina, koji ga namjerava obnoviti, adaptirati i dograditi kao hotel visoke kategorije.

Perivoj uz dvorac počeo se uređivati na nekadašnjem pašnjaku nakon 1887. godine, a početkom 20. stoljeća već je bio dobrim dijelom formiran. Podigao ga je veliki ljubitelj i poznavalac grmlja i drveća, barun Juraj Rukavina. U drugoj polovici 20. stoljeća perivoj je, kao i dvorac, bio prepušten nebrizi i propadanju, ali je većina drveća preživjela te je perivoj uspio zadržati svoju osnovnu povijesnu fizionomiju. Zasigurno će dvorac i perivoj svakom planinaru na ovom dijelu puta, u prekrasnom ambijentu, pružiti nezaboravan ugodaj i idealno mjesto za odmor prije uspona na Ivanščicu.

Nakon odmora u raskošnoj ljepoti prirode i izlaska iz parka dolazi se na asfaltnu cestu kojom se stiže do zaseoka Puklini gdje se nalazi druga kontrolna točka. Na početku sela trasa skreće na seoski put, kojim postupno počinje uspon kroz livade, oranice i vinograde do ruba šume. Dalje markiranim šumskim puteljkom pored dva lijepa proplanka do vidikovca nazvanog »Lojzekov kamen«. Od njega put se blago penje prema proplanku zvanom »Prekrižje« gdje se spaja s trasom Zagorskog planinarskog puta. Međutim, desetak minuta prije Prekrižja stiže se odvojkom desno za nekoliko minuta do uredenog izvora koji uviјek nudi čistu pitku i zdravu vodu.

Dalje se markiranim stazom za jedan sat laganog hoda stiže i na vrh Ivanščice (1061 m) i pl. dom »Josip Pasarić« u kojem je žig 3. KT.

U planinarskom domu na vrhu Ivanščice naići ćete na srdačan planinarski doček, širok i ljubazan osmijeh našeg vrijednog domaćina i izuzetnog prijatelja Drageca, nadaleko poznatog po spremanju izvrsnog gulaša te ponudi dobre i fine domaće kapljice.

Planinarski put »Konjščina-Ivanščica« u nekim dijelovima kao da pruža bijeg od stvarnosti, a moglo bi se reći negdje i civilizacije, ali zasigurno vraća i dijeli neskrivenu ljubav svakom namjerniku koji neće i ne može ostati ravnodušnim prolazeći ga, jer bez obzira na godišnje doba, ima svoje čari kao dio veličanstveno-čarobnog zagorskog planinarskog svijeta.

STARE GRADINE NA MEDVEDNICI

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

Zanimljiv je prostorni je smještaj i razmještaj 11 (i broj je začudan, ali stvaran) gradova i utvrda. Nekoliko među njima je i planinarski zanimljivih. Povod sam našao u novijoj lektiri - u časopisu »Kaj«, 3-4/2000 u preglednom članku Krešimira Regana »Srednjovjekovni gradovi i utvrde na obroncima Medvednice« (67-95). Povezat će elemente osvrta na taj rad, drugu lektiru o toj temi i poneka planinarska zapažanja s terena.

1. Autor članka se koristio i jednim dijelom pl. literature o Medvednici. Citira »Planine Hrvatske« Ž. Poljaka, istoimenu foto-monografiju Z. Smerkea, knjigu »Po zelinskoj gori« zelinskog planinarskog društva u kojoj pretežno autori/plаниnari, zatim Planinarski vodič »Medvednica« Branimira Gušića (1924) te članak planinara Mi-

lovana Buchbergera »Tajna Tepčine špice na Medvednici« u HP 7-8/1998 (210-213). Uz to, spomenuo bih i knjigu Lelje Dobronić »Po staram Moravču«, budući da je autorica znana i kao planinarka, a knjiga se može i planinarski koristiti. I sâm sam sudjelovao na nekim izletima po sjeveroistočnoj Medvednici koji su bili potaknuti (i) njezinom knjigom. Vodio ih je Ivo Pevec, planinarski vodič iz Sekcije društvenih izleta HPD »Zagreb - Matica«. Uz tu knjigu su korišteni i radovi D. Miletića, arheologa i konzervatora, kojega znam i kao planinara. U svakom slučaju, korištenje planinarske literature za druge stručne svrhe pozitivna je pojava - a nije baš česta (manje je važno što o ovoj temi ima još literature koja nije korištena).

Planinarske se teme i literatura tako ponovno pojavljuju u časopisu »Kaj« koji izlazi od 1968. a nekim planinarima je još u doba osnivača i prvega urednika Stjepana Draganića mogao »zapeti za oko« i zbog dva svoja »planinarska« tematska broja - jedan je bio posvećen Branimiru Gušiću (njegove fotografije i izbor iz tekstova), a drugi Medvednici.

2. Stare gradove i utvrde autor s pravom dijeli na dvije skupine: prva je u osnovnom području Medvednice, tj. u jugozapadnom dijelu (u širem smislu), a druga je na sjeveroistočnoj Medvednici.

3. Prvu skupinu čini biskupska utvrda u Zagrebu, Susedgrad i Medvedgrad.

3.1. Uvrštanje zagrebačke biskupske utvrde može i začuditi - dio je grada Zagreba - ali i ne mora: podsjeća da i Medvednica, kao i svaka druga gora i planina, započinje od rubova nizina i dolina koje je okružuju i seže od prvih brežuljaka u podnožju do najvišeg vrha ili, obrnuto, spušta se od svog vrha u svim smjerovima unutar kruga do završnih brežuljaka (među njima su i Kaptolski brežuljak i brijež zagrebačkog Gradeca). I Mt Everest započinje, u tom smislu, na rubu sjevernoindijske nizine. Rekao bih da su tako prostorni



Kapelica Sv. Filipa i Jakova na
Medvedgradu foto: Željko Poljak

doživljaji gora i planina još potpuniji.

3.2. O Susedgradu sam ponešto zabilježio u HP 10/2000 (280). Nije više vidikovac - sav je obrastao grmljem i mladim drvećem. Autor donosi vlastiti crtež ruševina Susedgrada (71), koji je zanimljiv, ali ne zato što Susedgrad stvarno tako izgleda (crtež pokazuje ruševine kao da su potpuno ogoljene) nego stoga što predočuje oštar pogled stručnog oka kroz vegetacijski pokrov. S tim bi se crtežom u ruci moglo otici na Susedgrad, napose kad je granje golo, i prepoznati dijelove ruševina koji se naziru u raslinju. To vrijedi i za tlocrt ruševina unutarnjeg grada (72) što ga Drago Miletić, arheolog (i planinar) donosi u »Kaju« 5-6/1998 prema geodetskom snimku iz 1954.

Sjećam se drugačijeg izgleda Susedgrada u to doba. Bio je očišćen od grmlja i drveća i konzerviran, uz uklanjanje nekih, očito nestabilnih, dijelova - npr. lukova prolaza i vratiju - koje sam video još na prvom izletu, u lipnju 1945.

3.3. Za Medvedgrad bih radije rekao da je na vrhu strma brda nego brežuljka (točna mu je visina 593,4 m - ranije se navodilo - npr. kod Gušića, i drugdje - 587 m), a dodao bih i ime brda - Mali Plazur - jer je većini izletnika, mislim, nepoznato.

Dobro je znati da je Medvedgrad »tlocrtno i površinski naš najveći srednjovjekovni grad« (77), odnosno da je »uz grad Samobor i Ružicu kod Orahovice, naš najveći i najbolje istraženi srednjovjekovni grad«. Mali Plazur i Kozelin bili su naseljeni još u prapovijesti (v. od 5.2.).

Nije rečeno - ali svaki planinar koji se kroz dulje razdoblje penja na Medvedgrad to zna, jer može usporedivati - da je Medvedgrad djelomično upropastišten »na ho-ruk« izvedenom brzopletom i nezgrapnom akcijom djelomične (i nezavršene) konzervacije i restauracije, uz izgradnju i ugradnju novih sadržaja. Bio je to pravi juriš građevinara i strojeva na srednjovjekovne ruševine - samo zato da se do određenog roka ostvari nečija osobna želja. Tada je propao i nastavak višegodišnje akcije konzervatorske ekipe D. Miletića.

Spominjem ovaj otužni problem i zbog jedne omanje planinarske mogućnosti. Kad se krene s Medvedgradom prema Šestinama može se skrenuti s markirane staze udesno i obići dio padine na

vanjskoj strani medvedogradskog opkopa. Tamo se nalazi i kamenje sa zidina. Ima i numeriranih kamenova koje je Miletićeva ekipa rukama birala i slagala za ugradnju u zidine! Možemo zamisliti silovitost građevinarskog mehaniziranog »juriša« na Medvedgrad, kada je oveće klesano kamenje, već označeno i složeno u skupine, umjesto da bude ugrađeno u zide »frcunlo« čak preko opkopa i skotrljalo se niz vanjsku padinu!

4. U drugoj je skupini čak osam objekata i lokaliteta - Zelingrad, Kladeščica, Kozelin, Blaguša, Tepčina špica, Kamenica, Grohot i Psar.

4.1. Zelingrad (327 m) nije takvo posjećeno izletište kao Medvedgrad, no planinari ga u tim predjelima rado pohode. Za razliku od Medvedgrada nije vidikovac, ali je privlačan zbog svoje osamljenosti u šumi, na »obroncima Zelinske glave«. Crtež ruševina Zelingrada K. Regana i tlocrt ruševina Zelingrada muzealca Mladena Nadua (82, 83) pokazuje jednostavniju strukturu, s manje uočljivih elemenata nego kod Susedgrada, ali ruševine pružaju jak dojam, jer nisu obrasle raslinjem. Unatoč šumskog okruženja djeluju markantno i snažno. Izgledu Zelingrada, dodajem, pridonijela je i akcija čišćenja 1995. godine, kada je obilježena 700. obljetnica prvog pisanih spomena.

Nakon ova tri medvednička grada koji postoje kao kompleksi ruševina, slijede objekti »sačuvani samo u visini svojih temelja, uz poneku očuvanu obrambenu grabu, koje nam još jedine govore o veličinama tih gradova« (69). Ponegdje su to, dodajem, više karakteristični lokaliteti nego vidljiviji tragovi objekata.

4.2. Kozelin (Koželin, Kuzelin, čak i Kuželjgrad) najzanimljiviji je u ovoj skupini - i s planinarskog gledišta (uz Tepčinu špicu). Na vrhu je brda strmijih padina, a i visina je blizu medvedgradske (507 m - na drugom mjestu 511 m). Zbog drveća vrh nije vidikovac. Ipak je vrh, do njega se lijepo hoda kroz šume sjeveroistočne Medvednice, blizu je i »papinska cesta« Moravče - Marija Bistrica, pa ima svoju planinarsku privlačnost. Pažljivo će promatranje uočiti znatnu veličinu lokaliteta (150x83 m), ovalni oblik, temelje bedema, opkop na istočnoj strani, a stijenu na zapadnoj (K. Regan prenosi iz knjige L. Dobronić tlocrti crtež Kozelina, 86). Sjećam se da su nakon



Na Kozelinu danas

foto: Željko Poljak

arheoloških istraživanja (1978, 1979) temelji zidina bili vidljiviji (to potvrđuju crno-bijele i obojene fotografije koje su objavljene u literaturi). Danas ih priroda opet dijelom zakriva.

Kozelin ima dugu i osobitu povijest, u prapovijesno, (kasno)antičko, a izgleda i u srednjovjekovno doba. Te podatke nisam nigdje našao na jednom mjestu - ovdje ću ih povezati u sažetom prikazu. Zabilježen je na karti nalazišta neolitskih kamenih sjekira (v. u lit. Radović - Škoberne, 69). Kuzelin je naseljen i u eneolitiku, tj. u brončano doba (isto, 83). - U to je doba, dodajem ovde, naseljen i Mali Plazur (isto, 83, 108, 140; Arheološka istraživanja u Zagrebu..., 116, 117). Trag je toga bronačnog doba ostava nađena na površini nedaleko od Medvedgrada, 1959. To je slučajni nalaz jednog izletnika - ostatak ostave koju je denudacija zemljišta otplavila. Ta ostava, kao i jedna brončana sjekira, potječe iz 12. st. p.n.e.

Kozelin je i nalazište iz željeznog doba (Radović - Škoberne, 93, 110, 122, 130, 131, 139). On je, arheološki rečeno, višeslojna gradina. Njen je najstariji sloj iz kasnog brončanog doba. Kraće razdoblje naseljenosti pripada halštatskoj kulturi, tj. starijem željeznom dobu - arheološki rečeno »kratkorajni halštatski horizont« jedan je od slojeva na Kozelinu. Više se zna o sloju koji pripada latenskoj kulturi, tj. mlađem željeznom dobu. Stanovnici Kozelina prvi put nisu anonimni: to su

Kelti. Došli su u sjeverozapadnu Hrvatsku potkraj 4. st. p.n.e., a sigurno se može pratiti kretanje keltskog plemena Tauriska poslije 280. godine. Kozelin je jedino poznato keltsko naselje na području Zagreba, s okolicom. Tu postoji »jako utvrđenje, s brojnim ostacima materijalne kulture, te snažnim fortifikacijskim zahvatima koji su znatno promijenili izgled ranije preistorijske gradine«. Ne prekidno jačanje Rima utjecalo je da Kelti, unatoč svojoj ratničkoj pokretljivosti, tamo gdje se trajnije naseljuju, utvrđuju naselja na pogodnim položajima. Keltski Kozelin živi kroz 2. i 1. st. p.n.e. a kraj mu donosi rimska vlast.

U kasnocrsko vrijeme opet su potrebna, zbog barbarских upada, naselja na zaštićenijim položajima. Kozelin postaje takvo pribježište. Ima kamene bedeme, a unutar njih je skromno naselje - kućice su drvene, velike 4x4 m. Nadjen je i ženski skeletni grob. U uporabi je najviše u IV i u prvoj polovini V st. Sredinom tog stoljeća Kozelin je ili uništen ili napušten (Gregl, 20, 71). Dodajmo, prema još jednom autoru, da je Kozelin bio (i) castrum s vojničkom posadom, uz Tepčinu špicu (v. 5.5.), te da je živio do potkraj VI st. - naseljavali su ga Langobardi, a napali u zadnjoj trećini VI. st. Avari (V. Sokol, 44-45, 47).

Kozelin ponovno oživljava u srednjem vijeku. »Terra Cozolyn« posjed je prvo roda Aka (ili Ača), a zatim zagrebačkog kaptola, od 1279. godine. Kako prepostavlja L. Dobronić, ime u vezi s kozama može biti »kršćanski naziv starog poganskog svetišta«. Malo je, zapravo nimalo, pisanih podataka; priča o starom gradu ima, ali nisu pouzdane. Prva iskapanja temelja bedema 1979. godine još je stigla zabilježiti L. Dobronić u knjizi o Moravču. Prije toga bilo je po površini odlomaka keramike »od ilirskih vremena do kasnog srednjeg vijeka«.

Neki obris toga starog grada predočuje pretpostavku L. Dobronić da je stari grad Moravče,

središte srednjovjekovne župe tog imena, bio na Kozelinu. U funkciji je u prvom redu od XIII. do XV. st., a u XVIII. st. »sigurno više nije bio čitav«. Tu hipotezu prenosi i K. Regan. Nije sigurna prepostavka da se »castrum antiquum paganorum«, spomenut 1328, nalazio na Kozelinu (L. Dobronić, Po starom Moravču, 103, bilj. 1). Šteta za nju - ta bi prepostavka, rekao bih, povezala kasnoantikni i srednjovjekovni Kozelin. O svemu tome usp. L. Dobronić, Topografija..., 1952, 216-217, 218-219, 237; Ista, Po starom Moravču, 73-74, 87-91, 101-102, 103.

Prepostavke L. Dobronić na brzu ruku, u jednoj bilješci, osporava Nada Klaić (Medvedgrad, bilj. 25, str. 23-24). Smatra da utvrđeni grad Moravče nije postojao, da je »castrum antiquum paganorum« bio na Kozelinu, ali da je u srednjem vijeku to nenaseljena ruševina, od koje srednjovjekovni čovjek zazire, pa je za nj bezvrijedna. To je na brzinu ishitrena »teorija« koja ne stoji u stvarnosti (da je tako kako bi, npr., Dioklecijanov mauzolej mogao postati kršćanska katedrala!). U svakom slučaju povijest Kozelina krije dosta otvorenih pitanja.

4.3. Grohot (474 i 468, odnosno 492 m) bježimo ovdje, jer je zapravo »preko puta« Kozelina, na usporednom hrptu. Na vrhu (468 m) su okrugli, oko 10 m u promjeru, ostaci zida, a na drugom vrhu obzidana jama, oko metar široka, vjerojatno od bunara. Na zaravni ima još obrađenog (lomljengog) kamena. »Grohot« bi bio »mjesto gdje se odranja kamen«. Prema L. Dobronić to bi bili ostaci grada Glavnice, prvi put spomenutog 1259., a vjerojatno napuštenog već u XIV. st. Zamjenjuje ga Kozelin.

Grohot je danas postao još zanimljiviji za planinare, jer je na njemu planinarska kuća i razgledna piramida visoka 14 metara. To je djelo vrijednog HPD »Blagus« (više o tome: I. Levak, Nova piramida na Medvednici, Grohot, 492 metra, HP, 10/2000, 292-293). Ti objekti, međutim, mogli bi sasvim »sakriti« Grohot kao arheološki lokalitet. Bila bi šteta da se tako dogodi! Zato se na Grohotu treba odmoriti u kući, popeti na piramidu, ali i prošetati po brdu i pažljivim okom uočiti posljednje tragove srednjovjekovnog boravka ljudi (i) na ovom medvedničkom brdskom hrptu.

4.4. Blaguša (245 m) je u ovom slučaju oznaka za lokalitet sjeverno od sela Blaguša. Nalazi se uz stazu za Grohot (put broj 61), tj. ako se iz naselja Blaguša ide »desno hrptom brijege« (I. Levak, 292). Na strmom brežuljku može se uočiti kružni obrambeni nasip i opkop, a unutar toga kružni prostor oko 20x13 m, vjerojatno od branč-kule, te kružna jama koja bi mogla biti ostatak zdenca. Nešto krije i duguljasti hrbat koji se nastavlja na osnovni kružni prostor. Snalaženju može pomoći skica L. Dobronić koju prenosi K. Regan (88).

Ime Blaguša prvi put se spominje 1217., a 1287. je spomenut kaštelan, što je prvi podatak da postoji grad. Kaštelan je službenik biskupije, jer je Blaguša, kao i Medvedgrad, biskupov posjed (podatak iz 1290). U XIV. st. Blaguša se spominje kao castrum, a zadnji je spomen 1470, kad biskup Osvald prepusta grad banu Ivanu Thuzu (podaci L. Dobronić). Na Blaguši se ne vide ostaci kamenih zidova ili razbacano obrađeno kamjenje, pa L. Dobronić misli da je grad mogao biti drven.

4.5. Tepčina špica (642 m) je posljednji lokalitet na markantnom i zbog toga planinarima zanimljivijem položaju. Taj vrh pripada zapravo središnjoj Medvednici, jer ona seže do prijelaza Kašina - Laz - Marija Bistrica, no spominjemo ga ovdje, jer je bliži lokalitetima i objektima sjeveroistočne Medvednice, a pripada i lokalitetima sa slabim tragovima objekata. I oblici reljefa su slični s obje strane spomenutog prijelaza - više pretežno usporednih hrptova srednje ili niže visine. O Tepčinoj špici je zanimljivo pisao u ovom časopisu M. Buchberger (v. ad 1) koji ju je i istraživao 1998., nakon V. Sokola 1988. Dodat će samo neke pripomene.

Tepčina špica je spomenuta u Popisu prehistoricnih nalazišta Zagreba i okolice (Radovčić - Škoberne, 139), ali nisam našao o tome nikakvih pojedinosti. Prepostavku V. Sokola da je i Tepčina špica, uz Kozelin, bila kasnoantički stražarski castrum spominje i M. Buchberger, ali je smatra i upitnom. Meni se čini da su se Tepčina špica i Kozelin mogli dobro dopunjavati u kontroli razvedenog reljefa s obje strane antikne prometnice Siscia - Andautonia - Poetovio koja je prolazila preko današnjih mjesta Sesvete - Kašina -

Laz - Marija Bistrica. Lijevo i desno od glavnog prijelaza više je hrptova razne visine, dijelom lakše prohodnih, s nizom lokalnih prolaza i prijelaza. Između osnovnog masiva Medvednice, s glavnim hrptom i neprekinitim šumskim pokrovom i široke zaravni oko Drenove, prekrivene šumom, spomenuti je reljef činio pristupačniji prijelaz između Prigorja i Zagorja.

Objekt na Tepčinoj špici nije ni morao biti sa svih strana ujednačeno utvrđen, jer ga je štitila i jaka strmina. I sâm sam se uvjerio u to, penjući se bez staze sa sjeveroistočne strane. Nalaženje kulturnog sloja ovisi ipak i o opsegu istraživanja, pa i o sreći. Dodat će da je objekt na Tepčinoj špici mogao biti u uporabi i poslije kasne antike. Nai-me i sâm sam u povoljno doba za promatranje - u zimi bez snijega - uočio obris kapelice što ga spominje Gušić. Bilo je to prije 14 godina. Ne kažem da su to sasvim jasni ostaci, nego obris osnovnog zida, s malom apsidom. M. Buchberger pretpostavlja da je objekt na Tepčinoj špici mogao biti pribježište za stanovništvo u ratnim nevoljama (Tatari, Turci). K. Regan (90, bilj. 54) prosuđuje da je imao branici-kulu.

Pišem za planinare, pa dodajem jedno planinarsko zapažanje. Kad sam prvi put razgledao Tepčinu špicu, silazili smo prema raskriju markiranih putova (33 i 34) za Gornju Stubicu, Rumleć i Plasišće (Laz). Bio je sunčan zimski dan i s uske silazne staze kroz prilično mladu šumu ugledali smo Kamniške Alpe u bijelom ruhu!

4.6. Kamenica (444 m) bi bio, po nekim podacima (K. Regan, 91), brije na zapadnoj strani Laza na kojem je gornji dio sela. Toponim Gradišće upućuje na ostatke srednjovjekovnih zidova i kule. Gušić (250) spominje da je tu mogao stajati grad Bistrica. Podaci su zapravo proturječni. Po slici brda Kamenice u knjizi L. Dobronić (85) to nije gornji dio sela Laz. Brdo je nenaseljeno. Po Smerkeovo karti Medvednice - Istočni predio (1:25.000, Varaždin 1995.) brije Kamenica (437 m) je jugoistočno od Laza, a zapadno od Grohot-a, tako da su Kozelin, Grohot i Kamenica dijelovi triju usporednih hrptova. Toponim Gradišće, čini mi se, i ne odnosi se na brdo Kamenicu. Opisna rečenica u knjizi L. Dobronić (85, uz sliku, 102-103) odnosi se, prosuđujem, na Kamenicu sa Smerkeove karte. - I sâm sam zapazio taj brije hodajući od Laza i ili Plasišća na istok, no drugih terenskih zapažanja nemam.

»Gornji dio« sela Laza sjeverozapadno je od središta sela (oko crkve) i kroz nj prolazi zanimljiv markirani put Laz - Marija Bistrica, preko zaselaka Kuštri i Hum i mimo vrha, s osamljenim kućama, Oštri Hum (483 m) - to je put br. 65 na Smerkeovo karti. Ako sam dobro shvatio podatke o Kamenici, okolica povijesnog prijelaza od Kaštine na Laz i dalje, bila je zaista privlačna za naseljavanje, s više funkcija objekata - tri usporedna hrpta (Kozelin, Grohot i Kamenica) poslužila su za podizanje građevina.

4.7. U okolici sela **Kladešcice** (Kladišćice), danas bez stalnih stanovnika, ali je u njemu podignuta planinarska kuća, nalazi se još jedan lokalitet. Na visoravni Zagrad (446 m) mogu se zapaziti »ostaci temelja okrugle kule promjera 9 m«, a pored njih »ostaci crkvice duljine 14 m i širine 6,5 m, s četverokutnim svetištem« (skicu L. Dobronić prenosi K. Regan, str. 85). Dodao bih da je svetište, po mom zapažanju, polukružno. Lokalitet je naprosto usred šume, što dobro pokazuju i fotografije u knjizi L. Dobronić (str. 97 i 98). Nije daleko od markiranog puta Laz - Zeligrad (broj 47), ali nije ni na kakvom markantnijem položaju. Prvi put sam ga obišao, zajedno s I. Pevecem prije oko 14 godina, no priznajem da ga vjerojatno ne bih znao sâm naći. Sjećam se da nije bilo niti vidljivije staze - hodali smo nekim smjerom između stabala.

4.8. L. Dobronić još obuhvaća problem sela Podgrede i sumovitog brije Gradine, zapadno od Marije Bistrice, i povezuje ga s pitanjem položaja kaštela Bistrice (str. 98-100). Za planinara je korisno što razjašnjava nehotičnu Gušićevu grešku oko Bistrice (ovdje spomenuto ad 4.6.).

4.9. Oba se autora - L. Dobronić i K. Regan - bave i problemom grada Psara - lokalitet Stari grad (Psar, Psarić) u selu Psarjevu Gornjem. Kroz selo prolazi put broj 48 koji je, čini mi se, pao u zaborav. Nisam tamo prolazio.

4.10. Dodat će na kraju još jedan lokalitet, jer je planinarski privlačan. To je Gradac (411 m), istočno od crkve Sv. Jurja u Donjoj Planini. Riječ je o brdskom hrptu koji može ugodno dopuniti uobičajeno hodanje iz Donje Planine na Lipu. Treba se iskrcati na završnoj autobusnoj stanici sjeverno od Gornje Kaštine (karakteristično raskrije triju dolina - potoka Kaštine nizvodno i užvodno te potocića Bjeleka uzvodno - napušten dio).

TAKO SU SE GRADILI PLANINARSKI DOMOVI

Izgradnja »Runolista« na slikama Vladimira Horvata

dr. SREĆKO BOŽIČEVIĆ, Zagreb

U Gušićevom vodiču iz 1924. godine spominje se da je na Medvednici samo jedan planinarski dom. Na vrhu je tada stajala prvo drvena, a poslije i željezna piramida. Spominje se i Sanatorij Brestovac, no iako je na priloženoj karti ucrtana sjemenska cesta od Blizneca do Sanatorija i planinarske kuće o njoj u vodiču ništa posebno ne piše. Znade se, međutim, da ju je Uprava grada Zagreba sagradila 1897/98. i tako omogućila da se na vrh planine dođe i konjskim kočijama.

Danas na Medvednici ima 11 planinarskih kuća, a cijela je planina isprepletena brojnim planinarskim stazama koje planinare i izletnike vode na sve njezine dijelove. Do II. svjetskog rata izgrađeno je nekoliko planinarskih domova i drugih objekata (Đački dom, Sindikalni dom, Dom izviđača), a nakon rata broj objekata se postupno povećava od zapadne do istočne strane planine.

Gradnju i brigu o planinarskim domovima vodila su redom zagrebačka planinarska društva. Kako je rastao broj organiziranih planinara, i broj posjetitelja je bio sve veći, a pogotovo kada je do mnogih domova došao asfalt, Medvednica je postajala sve popularnijim zagrebačkim izletištem.

O entuzijazmu planinara i njihovoj želji da si izgrade ugodni kutak za boravak, nadoh u ostavštini planinara Vladimira Horvata - tada vrlo agilnog člana PD »Runolist«, niz snimaka iz vremena izgradnje domova. On je 30-ih godina bio vjerojatno i jedan od inicijatora izgradnje »Runolista«. Svoj planinarski »kredo« voljenoj planini ostavio je poslije uređenjem 500 stuba na sjevernoj padini Medvednice.

U aktualnoj raspravi oko budućnosti planinarskih domova na Medvednici, neki su zaboravili da su mnogi od tih

objekata rezultat napora, marljivosti, sloga i samoprijegora mnogih generacija planinara. Kao ilustrativan primjer neka nam posluži fotografska dokumentacija koja je ostala iza Horvata. On je strašcu dokumentarista (u to vrijeme i kao fotoreporter »Novosti«) vrlo pedantno bilježio sva dogadanja koja je smatrao važnima.

Na više slika vidi se nošenje drveta do potrebnog mjestu za odlaganje drvene grade, koja je očito korištena kod same gradnje. Na jednoj slici snimljen je i Vladimir Horvat kako s jednim prijateljem pili cjepanicu, a na poledini je upisana godina 1933.

Na drugim slikama vidi se i prvo definitivno kopanje temelja s datumom: 7. V. 1933., a zasje-





canje temelja registrirano je datumima 21. V. 1933. i 21. IX. 1934. Na jednoj snimci nalazi se otisak pečata »Posveta temelja Runolistovog doma« s datumom 7. X. 1934.

U povijesnim dokumentima »Runolista« (a vjerojatno i u predratnim brojevima »Hrvatskog planinara«) možda se nalazi pobliži opis načina i troškova gradnje samog doma, jer na fotografiji s opisom: Dom gotovo pod krovom s datumom 18. XI. 1934. vidi se da je sama gradnja bila vođena i izvođena od »pravih« zidara, kojima su vjerojatno i sami planinari mnogo pomagali.

Na ostalim fotografijama mogu se vidjeti brojni planinari kako odlaze ili dolaze pristupnim putem od Sljemenske ceste prema domu, te članovi društva snimljeni na ostalim hrvatskim i alpskim vrhuncima u susjednoj Sloveniji kamo se

često iz Zagreba odlazilo. Mnogi na fotografijama za svog su života obavljali određene dužnosti u planinarskom društvu.

Slike podizanja doma očiti su dokaz da su se sami planinari brinuli oko izgradnje svojeg planinarskog vlasništva na našoj planini i sigurno su nastojali da se svi oni, kao i njihovi gosti u njima ugodno osjećaju.

Da sam Horvat nije »zaboravio« na taj svoj dom i da se - vjerojatno sa sjetom vraćao pod njegov krov - dokaz su m brojne snimke većeg formata koje je snimao idućih godina, zajedno sa slikama Šumareva groba, odakle je nastavljao svoj put prema Rauhovoj lugarnici koja je zbog radova na Stubama postala njegova omiljena »baza« do kraja života.

Prošlost živi na fotografima i vraća nas u dane kada je u Zagrebu bilo mnogo manje planinara, ali su oni o Medvednici brinuli očito na drugačiji način nego što mi danas brinemo.

Iako je na našoj planini sve manje mira zbog buke današnjih motoriziranih »nomada« kod Runolista se još uvijek može uživati u miru i tišini zaklonjen visokim stablima kamo danas možemo prići poučnom stazom da uz put i nešto naučimo, kako bismo što bolje mogli poštivati dio planinske prirode koji se nalazi oko nas.

Svaki planinarski dom ima svoju »priču« nastanka, pa vjerujem da bi današnja vlast trebala poštivati njihovu prošlost i njihov nastanak, koji je zapravo rezultat ljubavi planinara za svoju planinu i svoj kutak mira na njoj.



PRILOG ČASOPISA

HRVATSKI PLANINAR

PLANINARSKI OBJEKTI U HRVATSKOJ

HRVATSKI PLANINARSKI ADRESAR



HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Zagreb, 2001.

PLANINARSKI DOMOVI, KUĆE I SKLONIŠTA

Popis hrvatskih pl. objekata, stanje: lipanj 2001.

LEGENDA

TIP = tip objekta (pl. dom, pl. kuća, pl. sklonište)

VIS = nadmorska visina (m)

LEŽ = broj ležajeva

KAT = kategorija: A = objekt potpuno opskrbljen (hrana i piće), s ležajima

B = objekt djelomično opskrbljen (piće i hrana prema dogovoru), s ležajima

C = objekt neopskrbljen, ali s ležajima

D = objekt neopskrbljen i bez ležajeva

I = objekt potpuno opskrbljen, ali bez ležajeva (izletište)

TIP I NAZIV	VIS	LEŽ	KAT	UPRAVLJAČ	TELEFON	INFO
SLAVONSKE PLANINE						
Pl. dom »Omanovac«	652	12	B	»Psunj«, Pakrac	034/411-201	Zvonko Pavlenjak
Pl. dom »Petrov vrh«	547	48	A	»Petrov vrh«, Daruvar	099/500-581	dom
Pl. dom »Strmac«	350	8	A	»Strmac«, N. Gradiška	035/364-431	Drago Urbanić
Pl. dom »Lapjak«, Velika	335	65	B	»Sokolovac«, Požega	034/291-490	Antun Lovrić
Pl. sklonište »Mališčak«	720	1	D	»Mališčak«, Velika	-	-
Pl. kuća »Jezerce«, Nevoljaš	720	5	C	Stanica GSS Požega	043/273-989	Tomislav Sablek
Pl. kuća »Trišnjica«	640	10	C	»Sokolovac«, Požega	034/271-062	Mato Lukačević
Pl. dom »Jankovac«	475	50	B	»Bršljan-Jankovac«, Os.	031/272-083	Anton Pucek
Pl. dom »Đuro Pilar«	169	30	B	»Dilj-gora«, Sl. Brod	035/465-354	Borislav Tomljenović
Pl. sklonište »Pljuskara«	260	-	C	»Dilj gora«, Sl. Brod	035/466-335	govornica
Pl. kuća »Prezdanak«	210	3	C	»Tikvica«, Županja	032/833-351	Berislav Tkalač
Pl. kuća »Borovik«	155	12	C	»Đakovo«, Đakovo	031/815-119	Otmar Tosenberger

BILOGORA I MOSLAVAČKA GORA

Pl. kuća »Rudi Jurić«, Pesek	295	-	D	»Bilo«, Koprivnica	048/626-164	Ivana Kolar
Pl. dom »Kamenitovac«	242	10	A	»Bilogora«, Bjelovar i »Jelen« d.o.o.	043/885-105	dom
Pl. kuća »Moslavačka Slatina«	170	10	B	»Jelengrad«, Kutina	043/885-203	govornica

HRVATSKO ZAGORJE

Pl. dom »Kalnik«	480	38	A	»Kalnik«, Križevci i »Mlinar« d.d.	048/857-003	dom
Pl. kuća »Vagon«, Gabrovica	220	2	B	»Dugi vrh«, Varaždin	042/213-221	Dragoslav Đorđević

Pl. kuća »Grebengrad«	490	35	A	»Grebengrad«, Novi Marof	098/782-147	Domagoj Pikić
Pl. dom »Lujčekova hiža«	434	21	A	»Milengrad«, Budinščina	042/625-123	Ljubica Ričko
Pl. dom »Josip Pasarić«	1054	40	A	»Ivančica«, Ivanec	042/459-327	Zvonimir Zozoli
Pl. kuća »Majer«	591	18	C	»Oštrelj«, Zlatar	049/460-080	Drago Hanžek
					099/432-609	HPD »Ivančica«
					049/430-123	Duro Matejaš
					049/467-010	Josip Hanžek
					049/430-801	dom
Pl. kuća »Ravna gora«	680	50	A	»Ravna gora«, Varaždin	042/701-077	Drago Želježić
					042/313-493	Vladimira Horvat
Pl. kuća »Pusti duh«	672	24	B	»Pusti duh«, Lepoglava	042/791-803	Damir Kužir
					098/806-370	
Pl. kuća »Na Strahinjščici«	618	32	B	»Strahinjščica«, Krapina	049/371-314	Jeronim Ferček
					091/371-314	
Pl. kuća »Kuna gora«	380	30	C	»Kuna gora«, Pregrada	049/376-030	Božo Cobović
Pl. kuća »Cesargrad«	464	10	C	»Cesargrad«, Klanjec	049/550-918	Damir Vrabec

MEDVEDNICA

Pl. kuća »Kameni svati«	480	8	B	»Susedgrad«, Podsused	-	-
Pl. dom »Glavica«	420	35	A	Pl. savez Zagreba	01/48-18-801	PS Zagreba
Pl. dom »Risnjak«	724	12	A	»Risnjak«, Zagreb	099/547-723	Zoran Remenar
Pl. dom »Grafičar«	864	33	A	»Grafičar«, Zagreb	01/48-49-222	Josip Bosnić
Pl. dom »Runolist«	830	70	A	»Runolist«, Zagreb	01/45-55-844	dom
Pl. dom »Ivan Pačkovski«	957	35	A	»Zagreb-Matica«	01/45-55-347	javna govornica
					01/45-52-446	dom
					01/45-80-384	dom
					01/45-54-699	javna govornica
					01/48 10 833	»Zagreb-Matica«

Pl. kuća »Risova jazbina«	1000	14	C	»Naftaplin«, Zagreb	-	-
Pl. kuća »Lojzekov izvor«	400	-	D	»Stubičan«, D. Stubica	049/289-122	g. Sinković
Pl. dom »Lipa«, Rog	700	27	A	»Lipa«, Sesvete	01/20-01-315	Ivan Horvat
Pl. dom »Vugrovec«	235	-	I	»Sljeme«, Zagreb	01/29-82-756	Stjepan Benko
Pl. kuća »Grohot«	474	-	D	»Blagus«, Blaguša	01/48-40-151	Žarko Nikšić
Pl. kuća »Kladeščica«	460	-	D	»Zelina«, Zelina	01/20-55-948	Ivan Levak
					01/20-60-810	Mladen Houška

SAMOBORSKO GORJE

Pl. dom »Dr. Maks Plotnikov« pod Okićem	411	14	A	»Dr. M. Plotnikov«	01/33-61-758	Stjepan Jandrečić
					091/51-30-224	
Pl. dom »Željezničar«, Oštrelj	691	32	A	»Željezničar«, Zagreb	01/33-79-124	M. Matijević
					098/221-973	
					01/48-23-044	Damir Bajs
Pl. dom »Veliki dol«	530	34	A	Grad Samobor	01/33-76-329	Mijo Novoselić
					091/57-61-443	
Pl. dom »Šoićeva kuća«	385	-	I	»Japetić«, Samobor	01/33-84-164	dom
Pl. dom »Žitnica«, Japetić	815	56	A	»Jastrebarsko«	01/62-82-349	Ruža Novosel
					098/452-136	

ŽUMBERAČKA GORA

Pl. kuća »Scout«, Koretići	360	36	B	»Scout« i Savez skauta Samobor	098/310-808 Srećko Bošković
Pl. kuća »Vodice«	850	40	B	»Dubovac«, Karlovac	01/336-67-87 Marijan Mužak
Pl. dom »Boris Farkaš«, Sekulići	710	30	B	»Trešnjevka-Monter«	047/611-612 Ivan Pernar

KARLOVAČKO POKUPLJE

Pl. kuća »Mont Zadobarje«	130	10	C	»Martinščak«, Karlovac	047/413-886 Antun Petrekanić
Pl. dom »Zvonimir Plevnik«	190	-	I	»Dubovac«, Karlovac	098/700-224

Pl. dom »Zvonimir Plevnik« 190 - I »Dubovac«, Karlovac 047/451-098 Željko Obradović

Pl. dom »Zvonimir Plevnik« 190 - I »Dubovac«, Karlovac 047/612-123 PD »Dubovac«

GORSKI KOTAR - JUŽNI DIO

Pl. dom »Klek«	1000	47	B	»Klek«, Ogulin	047/531-206 Franjo Petrušić
Pl. sklonište »Stožac«	800	1	D	Mijo Stipetić, Ogulin	047/522-384 Miljenko Pavešić
Pl. kuća »Bijele stijene«	1280	14	B	»Kapela«, Zagreb	047/522-120 Mijo Stipetić
Pl. sklonište »Miroslav Hirtz«, Bijele stijene	1280	25	C	»Kapela«, Zagreb	01/33-94-242 Vlatko Nemeć
Pl. sklonište »Duliba«	700	12	C	»Kapela« i »Vihor«	01/37-78-396 Neven Kozarić
Pl. kuća »Vinišće«	300	10	B	»Kapela«, Zagreb	01/33 94 242 Vlatko Nemeć
Pl. sklonište »Krivi Put«	820	10	C	»Zavižan«, Senj	01/37-78-396 Neven Kozarić
Pl. sklonište »Ratkovo sklonište«, Samarske st..	1200	10	C	»Velebit«, Zagreb	01/45-97-105 Zoran Gomzi
Pl. sklonište »Jakob Mihelčić«, Bjelolasica	1460	12	C	»Kapela« i »Vihor«	01/45-97-105 Zoran Gomzi
Pl. kuća »Janjčarica«	1239	12	C	»Bijele stijene«, Mrk.	051/833-248 Branko Blažević
Pl. dom »Bijele stijene« u Tuku	875	45	A	»Bijele stijene«, Mrk.	051/833-603 Marijo Bandić
Pl. kuća »Mance«, Begovo Razdolje	1078	22	B	Anton Mance	091/18-33-603
Pl. kuća »Lokanda«	963	20	C	»Višnjevica«, R. Gora	051/833-072 Anton Mance
Pl. kuća »Javorova kosa«	1000	10	C	»Višnjevica«, R. Gora	051/818-754 Blažica Sveticki
Pl. sklonište »Bitorajka«	1303	20	C	»Bitoraj«, Zagreb	051/818-477 Anto Breljak
Pl. dom »Vagabund«, Ravnog	868	26	A	Vladimir Savić	051/818-754 Blažica Sveticki
Pl. kuća »Kurin«	830	10*	C	»Strilež«, Crikvenica	051/818-477 Anto Breljak
					091/46-68-141 Tomo Vinšćak
					041/248-708 Vladimir Savić
					099/479-144
					051/781-862 Stanko Jurdana

GORSKI KOTAR - SJEVERNI DIO

Pl. dom »Hahlići«	1097	16	B		051/230-134 domar Davor
Pl. dom »Sušak«, Platak	1127	50	A	ugostitelj Valter Hyrat	098/424-566

Pl. dom »Platak«, Pribeniš	1111	135	A	općina Čavle	051/230-908	dom
Pl. dom »Snježnik«	1490	14	B	»Platak«, Rijeka	051/516-597	Branko Škrobionja
Pl. dom »Schlosserov dom«	1418	55	A	NP »Risnjak«	051/836-133	NP »Risnjak«
Pl. kuća »Frbežari«, Tršće	825	50	C	»Kamenjak«, Rijeka	051/331-212	PD »Kamenjak«

ISTRA

Pl. dom »Poklon«	922	14	B	»Opatija«, Opatija	051/712-785	Marica Tomaško
Pl. kuća »Korita«, Ćićarija	1010	20	B	»Glas Istre«, Pula	052/540-608	Josip Franjul
Pl. kuća »Žbevnica«	851	15	A	»Planik«, Umag	098/741-825	052/743-003 PD »Planik«

SJEVERNI VELEBIT

Pl. kuća »Sijaset«	328	4	C	»Zavižan«, Senj	053/881-241	Mladen Atanasić
Pl. kuća »Oltare«	940	30	C	»Sisak«, Sisak	044/536-138	Mijo Štrk
Pl. dom »Zavižan«	1594	28	A	HPS, Zagreb	053/610-200	dom
Pl. sklonište »Rossijevo sklonište«	1580	10	C	HPS, Zagreb	053/610-210	javna govornica
Pl. kuća »Alan«	1305	40	B	HPS, Zagreb	01/48-24-142	HPS
Pl. kuća »V. Lubenovac«	1315	27	B	»Stanko Kempny«, Zgb	01/48-23-624	01/48-24-142 HPS
					01/46-74-259	Irena Pavlić
					01/61-40-016	Tomislav Pavlin

SREDNJI VELEBIT

Pl. kuća »Careva kuća«, Begovača	1180	17	B	»Gromovača«, Otočac	053/772-298	Ante Plavčić
Pl. kuća »Miroslav Hirtz«, Jablanac	20	36	C	»MIV«, Varaždin	053/887-323	dom
Pl. sklonište »Radlovac«	950	12	C	HPS, Zagreb	042/232-377	Zlatko Peršić
Pl. kuća »Kugina kuća«	1180	16	B	»Željezničar«, Gospić	01/48-24-142	HPS
Pl. dom »Ravni Dabar«	723	50	A	»Industrogradnja«, Zgb	01/48-23-624	053/574-065 Tomislav Čanić
					053/633-016 Mile Prpić	01/66-84-123 Franko Čuvalo
					098/275-719	

JUŽNI VELEBIT

Pl. sklonište »Šgarska duliba«	1220	10	C	»Naftaplin«, Zagreb	01/37-73-974	Branimir Odicki
Pl. sklonište »Tatekova koliba«, Stap	860	10	C	»Paklenica«, Zadar	091/56-29-763	
Pl. sklonište »Zavrata«	750	10	C	»Paklenica«, Zadar	023/397-582	Slavko Tomerlin
Pl. sklonište »Struge«	1400	15	C	»Paklenica«, Zadar	023/332-936	Milan Trošeljac
Pl. dom »Paklenica«	480	56	B	»Paklenica«, Zadar	023/213-792	Valter Morović
Pl. sklonište »Ivine vodice«	1250	10	C	»Paklenica«, Zadar	023/434-239	Zvonimir Šarić
					023/213-792	Valter Morović
					099/472-310	javna govornica
					023/213-792	Valter Morović

JADRANSKI OTOCI

Pl. kuća »Sv. Gaudent«, Osorščica 274 - A »Osorčica«, M Lošinj

051/232-683 Bolto Gaberšek
051/237-244 M. Kovačević
098/715-557

DALMATINSKA ZAGORA

Pl. kuća »Brezovac«, Dinara 1050 12 C »Dinara«, Knin
Pl. kuća »Orlovac«, Donja Korita 659 20 C »Kamešnica«, Otok Dalmatinski
Pl. kuća »Promina« 850 40 B »Promina«, Drniš
Pl. sklonište »Dolac« 850 D »Promina«, Drniš

023/561-753 Andrija Kaliger
023/340-170 Ive Marić
021/835-112 Anđelko Basic
- -
- -

DALMACIJA

Pl. kuća »Ćićeo«, Rupići 220 18 C »Kamenar«, Šibenik
Pl. kuća »Česmina« 499 30 B PK »Split«, Split
Pl. kuća »Malačka« 477 30 B »Malačka«, D. Kaštela
Pl. kuća »Pod Koludrom« 325 12 C »Ante Bedalov«, Kaštel Kambelovac
Pl. sklonište »Orlovo gnijezdo« 598 - D Ivo i Ivan Tadin
Pl. dom »Putalj« 460 70 A »Kozjak«, Kaštel Sućurac
Pl. kuća »Lugarnica« 872 16 C »Mosor«, Split
Pl. dom »Umberto Giometta«, Ljuvač 868 80 A »Mosor«, Split
Pl. sklonište »Vickov stup« 1325 - D PK »Split«, Split
Pl. sklonište »Kontejner«, Ljuto kame 1055 6 C »Mosor«, Split
Pl. kuća »Imber« 650 14 C »Imber-Mosor«, Omiš

022/216-301 Ankica Perić
098/361-698 Mladen Japirko
021/224-260 Božo Beram
021/233-016 Ivan Burilović
098/36 16 98 PK »Split«
099/470-585 javna govornica
021/221-402 Josip Pejša
021/220-519 Ivo Tadin
021/220-914 Ivan Tadin
021/224-774 »Kozjak« (navečer)
021/378-729 Goran Gabrić
099/529-668
021/878-056 Špiro Gruica
021/462-635
099/529-668 Goran Gabrić
099/470-594 javna govornica
098/361-698 Mladen Japirko
021/378-729 Goran Gabrić
099/529-668
021/861-996 Pjero Orlandini

BIOKOVO

Pl. kuća »Slobodan Ravlić«, Lokva 1467 12 C »Biokovo«, Makarska
Pl. kuća »Pod Sv. Jurom« 1594 15 C »Biokovo«, Makarska
Pl. kuća »Podglogovik« 863 - D »Biokovo«, Makarska

021/616-455 HPD »Biokovo«
099/471-534 Stipe Bušelić
021/616-455 HPD »Biokovo«
099/471-534 Stipe Bušelić
021/616-455 HPD »Biokovo«
099/471-534 Stipe Bušelić

DUBROVAČKO PODRUČJE

Pl. kuća »Pavlić«, Kuna Konavoska 720 12 C »Dubrovnik«

020/357-535 Mirjana Karaman

PLANINARSKI ADRESAR

Popis udruženih članica HPS-a, stanje: lipanj 2001.

PLANINARSKI SAVEZI

Hrvatski planinarski savez
Planinarski savez Karlovačke županije
Planinarski savez Krapinsko-zagorske županije
Planinarski savez Ličko-senjske županije
Planinarski savez Međimurske županije
Planinarski savez Primorsko-goranske županije
Planinarski savez Splitsko-dalmatinske županije
Planinarski savez Šibensko-kninske županije
Planinarski savez Varaždinske županije
Planinarski savez Zagreba
Slavonski planinarski savez

Kozarčeva 22 10000 Zagreb
Strossmayerov trg 2 47000 Karlovac
Magistratska 10 49000 Krapina
Budačka 24 53000 Gospic
Strossmayerova 9 40000 Čakovec
Korzo 40/I 51000 Rijeka
Tončićeva 1 21000 Split
Miminac 8 22000 Šibenik
Bana Jelačića 2 42000 Varaždin
Ribnjak 2 10000 Zagreb
S. Radića 14 31000 Osijek

STANICE GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA

Stanica GSS Karlovac Dubovac 6 47000 Karlovac
Stanica GSS Rijeka A. Kovačića 22 51000 Rijeka
Stanica GSS Samobor S. Oreškovića 6 10430 Samobor
Stanica GSS Split Stepinčeva 22 21000 Split

SLAVONIJA

HPD »Belišće«	p.p. 37	31551 Belišće
PD »Petrov vrh«	p.p. 27	43500 Daruvar
HPD »Đakovo«	Ul. A. Starčevića 53	31400 Đakovo
HPD »Sunovrat«	Kardinala A. Stepinca 2	34511 Đurđenovac
HPD »Sokol«	Trg M. Gubca 9	34512 Feričanci
HPD »Lipa«	Slavenska 34	34551 Lipik
HPD »Krndija«	J. J. Strossmayera 17	34500 Našice
HPD »Strmac«	p.p. 52	35400 Nova Gradiška
PD »Novsko Brdo«	Trg L. I. Oriovčanina 19	44330 Novska
HPD »Orahovica«	S. Radića 10	33515 Orahovica
HPD »Bršljan - Jankovac«	Pejačevića 2	31000 Osijek
HPD »Zanatlija«	Gornjodravska obala 96	31000 Osijek
PD »Psunj«	Hrvatskih velikana 3	34550 Pakrac
HPD »Klikun«	p.p. 17	34310 Pleternica
HPD »Sokolovac«	D. Lermana 4, p.p. 715	34000 Požega
HPD »Dilj-gora«	Trg pobjede 19	35000 Slavonski Brod
PD »Mališćak«	V. Korajca bb	34330 Velika
HPD »Papuk«	Jurišićeva 4	33000 Virovitica
HPD »Tikvica«	Aleja Matice Hrvatske 47/IV	32270 Županja

HRVATSKO ZAGORJE I MEĐIMURJE

HPD »Belegrad«	Belec b.b.	49254 Belec
HPD »Milengrad«	p.p. 11	49284 Budinščina
PK »Extrem«	p.p. 185, Športska 2	40000 Čakovec
HPD »Medimurje«	Trg kralja Tomislava 15, p.p. 132	40000 Čakovec
HPD »Železna gora«	Lavoslava Ružičke 8	40000 Čakovec
HPD »Stubičan«	Autoškola, Kolodvorska 16	49240 Donja Stubica
HPD »Ivančica«	p.p. 40	42240 Ivanec
HPD »Kameni Svatik«	Krapinska 14	10241 Jablanovec
HPD »Cesargrad«	M. Gupca 3	49290 Klanjec
HPD »Gradina«	p.p. 2	49282 Konjščina
HPD »Strahinjčica«	Magistratska 10	49000 Krapina
HPD »Pusti duh«	Hrvatskih pavlina 12	42250 Lepoglava
PD »Bundek«	Poljska 19	40315 Mursko Središće
HPD »Grebengrad«	p.p. 80	42200 Novi Marof
HPD »Runolist«	p.p. 45	49243 Orosavlje
PD »Brezovica«	Petrovsko b.b.	49234 Petrovsko
HPD »Kuna gora«	p.p. 25	49218 Pregrada
PD »Stubaki«	Gundulićeva 8	49244 Stubičke Toplice
HPD »Dugi vrh«	Kukuljevićeva 33	42000 Varaždin
PD »ITC«	Pavleka Miškine 59 a	42000 Varaždin
HPD »MIV«	O. Keršovanija 15	42000 Varaždin
HPD »Ravna gora«	p.p. 128	42000 Varaždin
PK »Vertikal«	Vrazova 8 c	42000 Varaždin
HPD »Tonimir«	Strozzi 3	42223 Varaždinske Toplice
HPD »Oštrelj«	Krešimirova 8	49250 Zlatar
HPD »Javor«	Nazorova 5	49247 Zlatar Bistrica

SJEVEROZAPADNA HRVATSKA

HPD »Bilogora«	p.p. 2	43000 Bjelovar
POK »Bjelovar«	p.p. 89	43000 Bjelovar
HPD »Vinica«	Mrežnička obala 8, p.p. 18	47250 Duga Resa
PD »Pogledić«	Srednja škola, Frankopanska 30	44000 Glina
HPD »Jastrebarsko«	p.p. 20	10450 Jastrebarsko
POK HV »Jelen«	Zrinski Frankopana 13	10450 Jastrebarsko
PD »Dubovac«	Strossmayerov trg 2	47000 Karlovac
HPD »Martinčak«	p.p. 33, Vranicanya 2	47000 Karlovac
PD »Vrlovka«	Kamanje b.b.	47282 Kamanje
HPD »Bilo«	p.p. 45	48000 Koprivnica
HPD »Pevec«	p.p. 118	48000 Koprivnica
HPD »Kalnik«	S. Rubido 5	48260 Križevci
HPD »Jelengrad«	Hrvatskih branitelja 6	44320 Kutina
HPD »Yeti«	P. Zrinskog 85	44320 Kutina

PD »Grada Ozlja«	Kolodvorska 16	47820 Ozalj
HPD »Zrin«	Turkulinova 9	44250 Petrinja
HPD »Japetić«	p.p. 31	10430 Samobor
PD »Maks Plotnikov«	Starogradska bb	10430 Samobor, Klake
PK »Scout«	Josipa Komparea 5	10430 Samobor
HPD »Sisak«	Ivana Meštrovića 32	44000 Sisak
PD »Zelina«	V. Nazora 18	10380 Sv. Ivan Zelina
PD »Vrbovec«	Kolodvorska 26	10340 Vrbovec

ZAGREB

HPD »Bitoraj«	Jurjevska 31	10000 Zagreb
HPD »Blagus«	Blaguška 20	10362 Kašina
HPD »Dalekovod«	M. Čavića 4	10000 Zagreb
HPD »Ericsson-Nikola Tesla«	Krapinska 45	10000 Zagreb
HPD »Grafičar«	Breščenskoga 4	10000 Zagreb
PK »Hrvatskog liječničkog zbora«	Šubićeva 9	10000 Zagreb
HPD »INA-OKI«	Trg P. Krešimira IV br. 10	10000 Zagreb
HPD »INA Trgovina - Bjelolasica«	Av. V. Holjevca 10	10020 Zagreb
HPD »INA-Inženjering«	Ksaver 195	10000 Zagreb
HPD »Industrogradnja«	Sv. Mateja 68	10020 Zagreb
HPD »Kapela«	Mesnička 1	10000 Zagreb
HPD »Komedija«	Kaptol 9	10000 Zagreb
PD »Končar KET«	Fallerovo šetalište 2	10000 Zagreb
PD »Kraljevec«	Kraljevec 46 b	10000 Zagreb
HPD »Lipa«	Trg D. Domjanića 6 II	10360 Sesvete
PD KBC »Maksimir«	Medicinski fakultet, Šalata 3	10000 Zagreb
POK »Maksimir«	Barutanski breg 5	10000 Zagreb
PD »Medveščak«	Kneza Borne 9	10000 Zagreb
PD »Naftaplin«	Šubićeva 29	10000 Zagreb
PD »Novi Zagreb«	p.p. 65	10010 Zagreb
PD »Oriflame«	Hondlova 2	10000 Zagreb
HPD »Pečovje«	Avenija Dubrava 203	10040 Zagreb
HPD »Pliva«	Cankareva 22	10000 Zagreb
PD »Prijatelj planina«	Draškovićeva 80/III	10000 Zagreb
HPD »Priroda PBZ«	Račkoga 6	10000 Zagreb
PD »Risnjak«	Jukićeva 4	10000 Zagreb
HPD »Runolist«	Ribnjak 2	10000 Zagreb
HPD »Susedgrad«	Aleja seljačke bune 5 a	10090 Podsused
PD HPT »Sljeme«	Branimirova 4	10000 Zagreb
POK »Sljeme«	Novotnyeva 5	10000 Zagreb
HPD »Stanko Kempny«	Sv. Nikole Tavelića 2	10020 Zagreb
ŠPK »Svarog«	A. Piazze 13	10000 Zagreb
PD »Šumar«	Lj. F. Vukotinovića 2	10000 Zagreb
HPD »TEP«	Medarska 69	10090 Zagreb
PŠK »Trešnjevka-Monter«	Siget 21 b	10020 Zagreb

PDS »Velebit«	Radićeva 23	10000 Zagreb
HPD »Vihor«	Basaričekova 8	10000 Zagreb
HPD »Vrapče«	Ilica 421	10000 Zagreb
HPD »Zagreb Matica«	Bogovićeva 7/III	10000 Zagreb
HPD »Zanatlija«	Mažuranićev trg 13	10000 Zagreb
HPD »Željezničar«	Trnjanska 5 b	10000 Zagreb

GORSKI KOTAR

HPD »Vršak«	Gornji kuti 10 a	52312 Brod Moravice
HPD »Petehovec«	p.p.77	51300 Delnice
POK »Ris«	S. Radića 1	51300 Delnice
PD »Jelenc«	Kupnički vrh 1	51304 Gerovo
HPD »Bijele stijene«	p.p. 9	51315 Mrkopalj
PD »Vidici«	Begovo Razdolje 37	51315 Mrkopalj
HPD »Klek«	p.p. 75	47300 Ogulin
PD »Višnjevica«	I. G. Kovačića 138	51314 Ravna Gora

RIJEKA I SJEVERNO PRIMORJE

HPD »Strilež«	Pavla Radića 33/IV	51260 Crikvenica
HPD »Obruč«	Podkilavac 85	51218 Jelenje
PD »Kastav«	p.p. 3	51215 Kastav
PD »Pliš«	Klana 33	51217 Klana
PK »Osorščica«	Bočac 2	51550 Mali Lošinj
PD »Lisina«	M. Frlana 6	51211 Matulji
ŠPK »Čopalj«	D. Ščitara 1	51000 Rijeka
PD »Duga«	Ante Starčevića 7	51000 Rijeka
PD »Kamenjak«	Korzo 40/I	51000 Rijeka
PD »Platak«	Korzo 2A/3	51000 Rijeka
AK »RAK - Riječki alpinistički klub«	Brajšina 26	51000 Rijeka
POK »Torpedo«	Dolčić 12	51000 Rijeka
POK »Tuhobić«	Prilaz V. Gortana	51000 Rijeka
PD »Učka«	Korzo 13	51000 Rijeka
HPD »Zavižan«	Cilnica 8	53270 Senj

ISTARSKI POLUOTOK

PD »Skitaci«	Kalič 2	52220 Labin
PD »Knezgrad«	p.p. 14	51415 Lovran
PD »Opatija«	p.p. 31	51410 Opatija
HPD »Orljak«	Maršala Tita 37	51410 Opatija
PD »Pazinka«	Drščevka 13/3	52000 Pazin
PK »Glas Istre«	43. Istarske divizije 9	52100 Pula
HPD »Planik«	Obala J. B. Tita 3	52470 Umag
PD »Vrsar«	R. Končara 29	52450 Vrsar

HPD »Yeti«

LIKA

HPD »Prpa«	Baške Oštarije	53206 Brušane
HPD »Visočica«	p.p. 1	53000 Gospic
PD »Željezničar«	Bilajška 165	53000 Gospic
HPD »Rajinac«	Krasno b.b.	53274 Krasno Polje
HPD »Gromovača«	Zagrebačka 1	53220 Otočac
PD »Samograd«	Zrinski i Frankopana 55	53202 Perušić

DALMATINSKA ZAGORA

PD »Promina«	Trg A. Kačića Miošića 2	22320 Drniš
HPD »Imotski«	Petra Vrdoljaka 17 b	21260 Imotski
HPD »Sinjal 1831«	Kijevo b.b.	23410 Kijevo
HPD »Dinara«	Svačićeva 22	23400 Knin
HPD »Kamešnica«	Otok Dalmatinski b.b.	21238 Otok Dalmatinski
PK »Sveti Ilij«	Čavoglave	22322 Ružić
HPD »Svilaja«	A. K. Matasa 7	21230 Sinj
PD »Jelinak«	Bana Jelačića 40	21240 Trilj
HPD »Sveti Jure«	Zagvozd b.b.	21270 Zagvozd

DALMACIJA

HPD »Planika«	Zabriježe b.b.	20225 Babino Polje, Mljet
HPD »Spivnik«	Ulica 90/74	20271 Blato
PD »Pozjata«	Kašića 46	21322 Brela
HPD »Dubrovnik«	p.p. 102	20000 Dubrovnik
HPD »Ante Bedalov«	Kaštel Kambelovac b.b.	21214 Kaštel Kambelovac
PD »Malačka-Donja Kaštela«	p.p. 61, Obala k. Tomislava 55	21216 Kaštel Stari
HPD »Kozjak«	p.p. 52	21212 Kaštel Sućurac
HPD »Biokovo«	Dalmatinska 5, p.p. 75	21300 Makarska
HPD »Imber - Mosor«	Cetinska cesta 38	21310 Omiš
PD »Sveti Ilij«	Kralja P. Krešimira IV br. 99	20250 Orebić
HPD »Grabovica«	Vukovarska 9	20340 Ploče
ŠPK »Marulianus«	Gorička 12	21000 Split
HPD »Mosor«	Marmontova 2, p.p. 233	21000 Split
PK »Split«	p.p. 365	21000 Split
PD »Kamenar«	Težačka 98	22000 Šibenik
HPK »Sveti Mihovil«	Dubrovačka 1	22000 Šibenik
PD »Vlaška«	p.p. 9	21220 Trogir
PD »Klen«	Trg kneza Branimira 76	22211 Vodice
HPD »Paklenica«	Kovačka 10	23000 Zadar

ZA ISPRAVKE I DOPUNE

Za izmjene i moguće ispravke podataka iz adresara planinarskih objekata i planinarskih udruga obratite se pismom, faksom ili e-mailom na Hrvatski planinarski savez.

PLANINARSKA LITERATURA

Izdanja koja se mogu nabaviti ili naručiti u HPS-u*

VODIĆI

Željko Poljak	HRVATSKE PLANINE, planinarsko-turistički vodič	196 kn
Alan Čaplar	PANONSKA HRVATSKA, planinarsko-izletnički vodič	90 kn
Alan Čaplar	DINARSKA HRVATSKA, planinarsko-izletnički vodič	112,50
Poljak - Čaplar	MEDVEDNICA, planinarsko-izletnički vodič	40 kn
Boris Ćujić	PAKLENICA - penjački vodič (izdanje Karolina)	100 kn
Boris Ćujić	CROATIA - penjački vodič	140 kn

KNJIGE

Zlatko Smerke	HRVATSKE PLANINE, fotomonografija	300 kn
Željko Poljak	HRVATSKA PLANINARSKA KNJIŽEVNOST, antologija	60 kn
Željko Poljak	PLANINE U HRVATSKOM SLIKARSTVU	13 kn
Darko Berljak	KLJUČEVI NEBA, putovanja po Nepalu i Tibetu	140 kn
Darko Berljak	DODIRI NEBA, putovanja po Tibetu	60 kn
Dubravko Marković	MREŽA BIJELOG PAUKA, alpinistički roman	60 kn
Mira Šincek	KAMENČIĆI S PLANINA	60 kn
Ante Pelivan	VELEBIT, monografija	140 kn
Ante Pelivan	PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA	35 kn
Vlado Božić	SPELEOLOŠKI TURIZAM U HRVATSKOJ	40 kn
Vlado Božić	VODIĆ KROZ UREĐENE ŠPILJE HRVATSKE	13 kn
Danko Petrin	PADOBRANSKO JEDRENJE	145 kn

PRIRUČNICI

Zlatko Smerke	PLANINARSTVO I ALPINIZAM, udžbenik	60 kn
Alan Čaplar	PLANINARSKI DNEVNIK	25 kn
Mladen Fliss	OSNOVE PLANINARSTVA, planinarski priručnik	15 kn
PDS Velebit	PUTOVANJE PERE PUŽA, priručnik za orientaciju	20 kn
	SPELEOLOGIJA, udžbenik	110 kn
	SPELEOLOŠKI PRIRUČNIK	13 kn
Zdenko Kristijan	PRIRUČNIK ZA MARKACISTE (novo izdanje)	35 kn
Vladimir Jagarić	PLANINARSKA PJESMARICA	25 kn

DNEVNICI OBILAZNICA

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA, dnevnik	25 kn
VELEBITSKI PLANINARSKI PUT, dnevnik	20 kn
VELEBITSKA OBILAZNICA, vodič i dnevnik	25 kn
HRVATSKE PLANINARSKЕ KUĆE, dnevnik	25 kn
Kružni planinarski put kroz SAMOBORSKO GORJE	43 kn

ZEMLJOVIDI I OSTALO

Zemljovid SMAND: Medvednica - Samoborsko gorje - Dilj gora - Ivanščica - Sjeverni Velebit - Srednji Velebit - Paklenica - Gorski Kotar I. - Gorski kotar IV.	60 kn
Zemljovid SMAND: Dinara	40 kn
Zemljovid SJEVERNI I SREDNJI VELEBIT (staro izdanje)	43,00
Izletnički zemljovid SAMOBORSKO GORJE	25,00
Set razglednica POZDRAV S VELEBITA (10 kom.)	25 kn
RAZGLEDNICE: Horvatove stube - Sjeverni Velebit (više motiva)	3 kn
ZNAČKA Hrvatskog planinarskog saveza	30 kn

* Kod isporuke otkupninom na cijenu se pridodaju poštanski troškovi.

PLANINARITI NA ZDRAV NAČIN

Nekoliko medicinskih savjeta za planinare

prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Planinarenje je jedan od najzdravijih načina za psihofizičku rekreaciju ali, kao i kod svih drugih ljudskih djelatnosti, samo uz uvjet da se poštaju neka empirijski utvrđena pravila. Ta su pravila nastala tijekom stoljetne planinarske povijesti na temelju dobrih i loših iskustava. Pravila su blaga za niska gorja a sve su stroža što se više uspinjemo. Najstroža su, dakako, na svjetskim velegorjima kao što su Alpe, Himalaja i Ande, dakle na ekstremnim visinama.

Planinarska medicina. Danas se utjecajem planinarenja na ljudsko zdravlje bavi posebna medicinska subspecijalnost - planinska medicina (Mountain Medicine ili High Altitude Medicine). Njezine su glavne grane visinska fiziologija, visinska patologija i prva pomoć u visinskim uvjetima. Hrvatska nema visokih planina pa u nas zato i nije razvijena planinska medicina, ali ipak imamo dva liječnika, himalajca, koji se tom strukom bave i koji su stekli prilično iskustvo u planinskoj medicini. Jedan je od njih dr. Borislav Aleraj, epidemiolog iz Zagreba koji je već dugo godina na čelu Gorske službe spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza, a drugi prim. dr. Dubravko Marković, neuropsihijatar iz Pule koji je poznat po tome što je objavio prvi hrvatski planinarski roman (»U mreži bijelog pauka«, Matica Hrvatska, Pula 2000.). Obojica su u stručnoj literaturi iznosili iskustva što su ih stekli kao ekspedicijski liječnici, jer danas ni jedna ozbiljna visokogorska ekspedicija ne ide bez ekspedicijskog liječnika i dobro opskrbljene priručne apoteke. Dovoljno je podsjetiti na životno opasan plućni edem i na činjenicu da je, primjerice u Himalaji, najbliža zdravstvena ustanova ili prometnica daleko bar tjedan dana hoda preko planina i kanjona.

Iz velikog područja planinske medicine ovaj put izdvajamo samo nekoliko pitanja o tome kako planinariti na zdrav način. Iako su hrvatske planine uglavnom niske, započet ćemo s nekoliko

savjeta za one koji možda namjeravaju na neku visoku planinu, jer takvih nije malo otkad je primjerice uspon Kilimanjaro postao uobičajeni turistički pothvat za one koji to mogu platiti.

Kako očuvati mozak. Obično se govori da je na velikim visinama najveća opasnost od smrzavanja zbog vrlo niskih temperatura, što je možda i točno, no gotovo se ništa ne govori o kasnim posljedicama nestašice kisika. Što više, danas se alpinisti natječu tko će u veću visinu bez boce za kisik. Mozak je ekstremno osjetljiv na nedostatak kisika. Iako težinski predstavlja samo 2% tijela, mozak troši 20% kisika što ga čovjek unosi disanjem. Budući da s visinama parcijalni tlak kisika neprestano pada, a o tom tlaku ovisi koliko će kisika krv dopremiti mozgu, užasno stradavaju moždane stanice. Riječ »užasno« nije pretjerana jer osjetljive živčane doslovno umiru, a umire ih na stotine tisuća. Sjetimo li se podatka da su živčane stanice, za razliku od stanica u svim ostalim tkivima, nenadomjestive te da s onim živčanim stanicama s kojima smo se rodili moramo izdržati do smrti, lako ćemo shvatiti hazard s nestaćicom kisika. Najočitiji je primjer Šerpa koji je sa Stipom Božićem stupio na vrh Everesta i poginuo zbog halucinacija. Izgubivši kritičnost stao je u prazno i zauvijek nestao. No ni onima koji se vrate živi mozak više nije isti kao prije. Ispadi nisu u motoričnim funkcijama nego (srećom?) samo u intelektualnim (jer su osjetljivije) i gubitnik ih obično nije svjestan (sjetimo se uzrečice da glupan ne zna da je glupan). Gubitak se može dokazati usporedbom testa inteligencije prije i poslije uspona, ali misaojiji pojedinci će i bez testa priznati da »nisu više isti kao prije«. Zanimljivo je da u tom pogledu postoje velike individualne razlike, koje zasad još ne znamo objasniti. Dakle, s medicinskog stanovišta nedopustivo je penjanje u velike visine bez kisika kao izrazito štetno za zdravlje. Uostalom, to dobro zna svaki anestezilog i zato za vrijeme narkoze neprestano sa

strepnjom mjeri dobiva li njegov pacijent dovoljno kisika na masku.

Kako očuvati srce i pluća. U usporedbi sa sportovima, planinarenje je nalik teškoj atletici, k tome još otežanoj time što napor traje neuspoređivo dulje. Dovoljno je podsjetiti da pri usponu s obale mora na Velebit treba podići oko stotinu kilograma (težina tijela plus naprtnjača) na 1758 metara. Obični ljudi nastoje sebi liftom olakšati i stotinu puta manju visinu, npr. na treći kat neke zgrade, pa čak i bez tereta na leđima, jer znaju da će se zadihati, uznojiti i da će im lupati srce. Planinari čine upravo suprotno, jer to im je hob. Pa neka, ali kako odmjeriti brzinu uspona da im ne stradaju srce i pluća? U tu svrhu stručne knjige nude razne šablone, npr. 300 metara uspona u jednom satu, što je iz temelja pogrešno, jer se ne uzimaju u obzir individualne razlike, životna dob, stanje srca, treniranost, atmosferski tlak i još mnogo toga. Evo vrlo jednostavnog recepta kojeg nema u knjigama, a univerzalan je jer uzima u obzir sve okolnosti, i vanjske i unutrašnje: Pri usponu bezuvjetno diši na nos! Čim se pojavi potreba za disanjem na usta, znači da je uspon prebrz i odmah ga treba usporiti. Drugim riječima, zabranjeno je disati na usta. Planinari često grijše već na početku uspona jer pravodobno ne usporavaju tempo hoda, nego tek tada kad se zadišu ili uznoje. Uspon s otvorenim ustima, primjerice na Sljemenu iznad Zagreba u zimskim uvjetima, a to znači bar dva sata unositi u pluća neklimatizirani zrak, imat će za posljedicu bronhitis ako ne i što gorega. Nos je plućima uredaj za klimatizaciju jer zrak ugrije, ovlaži i filtrira. Što da čini onaj tko ne može bez disanja na usta? Bezuvjetno se mora odreći planinarenja, tako dugo dok ne pronađe i ukloni uzrok otežanom disanju na nos.

Kako čuvati noge. Ah, tejadne planinarske noge! Što li sve moraju propatiti ako ih ne znamo čuvati! Čudno je što planinar koji ima automobil poštije pravila da je uvijek u rezervoaru dovoljno benzina i da se motor uredno podmazuje, ali kad stavљa u pogon svoje vlastite noge, obično na ta pravila zaboravlja, kao da su noge nešto nevažno i bezvrjedno. Svojih se nogu sjeti tek kad je kasno, npr. kad dobije grčeve, otečena koljena, proširene vene, žuljeve, ozebline itd. Ako auto-

mobilu pružamo njegu i održavanje, valjda naše to noge zaslžuju bar to isto, ako ne i više. Evo osnovnih pravila kako će nas noge dugo služiti makar ih opterećujemo naporima planinarenja. Prvo je pravilo da se zauvijek odrečemo tzv. herojskih tura s pješačenjem od jutra do mraka, pogotovo po tako teškim terenima kao što su planine. Ako smo radi zdravlja ograničili rad na 40 sati tjedno, po istoj logici poštedimo i vlastite noge od pretjeranih npora. Dnevna tura ne bi trebala biti duža od šest sati, podijeljenih na dvije etape po tri sata. Osim toga, nakon svakih 50 minuta hoda treba slijediti odmor od desetak minuta, i to po mogućnosti u vodoravnom položaju ili, još bolje, s malo podignutim nogama, kako bi se odteretili zalisici (ventili) u nožnim venama. Odmor je potreban i zato da bi se odmorile žlezde koje podmazuju zglobove. Prije putnog npora treba mišiće opskrbiti potrebnim »gorivom«, tj. ugljikohidratima (šećer, riža, brašno, glukoza). Kod čovjeka je rezervoar za »gorivo« u jetri, koja osim toga obične ugljikohidrate pretvara u glukozu potrebnu mišićima (ne samo nožnim, nego i srčanim!). Dobro je na dužem usponu imati u đepu bonbone ili bar bocu sa zaslađenim napitkom, a najbolje su tablete glukoze. Alkohol je smrt za mišiće koji naporno rade jer preusmjera krvotok periferiji. Od toga noge »odrvene« jer je bar litra krvi otišla u kožu, koja se od toga zarumenila. Obuća mora biti mekana i bar jedan broj veća, da bi se mogle navući duple čarape. Debele duple čarape amortiziraju neprestane udarce koja nogu trpi, a široka obuća sprečava ozebline. Glavni uzrok ozeblinama nije hladnoća nego pretjesna obuća, jer ometa krvotok koji živome tkivu služi kao »centralno grijanje«.

Žuljeve treba spriječiti a ne liječiti. Kako? Čim se pri hodu osjeti da obuća i najmanje žulja, odmah treba stati, a ne nastaviti s društvom do idućeg odmorišta. Ožujljano mjesto treba zaštititi tzv. mikropor flasterom, nikako hanzoplastom, jer se pod njim koža znoji. Znojne noge znaju biti vrlo neugodne, pa unatoč čestom pranju izazivaju proteste u planinarskim spavaonicama zbog neugodna zadaha. Uzrok su gljivice koje je najbolje suzbiti nekim antimikotikom u obliku kreme (npr. Daktarin). Dovoljno ju je jedanput na dan namazati među nožnim prstima i uspjeh će

biti potpun, uz uvjet da se nose pamučne umjesto sintetičnih čarapa. Da bi se nožni mišići što manje umarali, na usponu treba gaziti punim stopalom, a što manje vrćima prstiju. Na silazu pak ne treba juriti kraticama, jer od toga stradavaju hrskavice u koljenskom zgobu koji je u čovjeka osobito osjetljiv. Koga bole koljena ili su mu koljena otečena, neka bezuvjetno prekriži planinarenje, a ako mu se takva nezgoda dogodi na putu, neka se odmah vrati kući i putem odtereti koljena oslanjajući se o štap, još bolje o dva štapa.

Vrlo je važno znati kako postupiti u slučaju uganuća nožnog zgoba, što u planinarenju nije rijetko. Katastrofalne su posljedice ako se odmah, u prvom trenu, ne poduzmu radikalne mjere za sprečavanje oticanja, tj. sprečavanja izljeva krvi kroz napuklu zglobnu čahuru. Što treba činiti? Nažalost, priručnici o prvoj pomoći obično su u tom pogledu defektni, jer ne naglašavaju da su u pitanju sekunde. Ozlijedeni treba istoga trena leći i nogu dignuti visoko u zrak. Istovremeno netko treba obim šakama komprimirati cijeli njegov zgob i ne smije kompresiju prekinuti dok se ne pripremi kompresivni zavoj. Zglob nipošto ne smije oteći, jer to znači masivni podljev krvi s dugotrajnim posljedicama. Zglob treba imobilizirati, što dakako znači da se s takvim zglobom ne smije »odšepasati« do najbliže ceste ili doma. To je dopushtivo tek kod manjih uganuća nakon nekoliko sati mirovanja, kad prestane opasnost od krvarenja iz rastrgnutih zglobnih tkiva.

Korisno i štetno znojenje. Tko zna otkuda pogrešno shvaćanje da znojenje služi za izbacivanje štetnih tvari iz organizma? Znojenje ima samo jednu funkciju, a to je termoregulacija, točnije snižavanje povišene tjelesne temperature koja nastaje kao nusprodukt kod fizičkih napora. Planinarenje je bez sumnje težak fizički napor koji zahtijeva savršenu termoregulaciju. Znojenje



Lijepo i romantično, ali pogrešno. U podne je u šatorima bila neizdrživa vrućina, noću je temperatura pala do ledišta, a kiša je izazvala opći potop. Šator treba smjestiti pod krošnju.

foto: Željko Poljak

je prelazak vode iz tekućeg agregatnog stanja u paru i takvo je znojenje potrebno i korisno. Postoji i štetno znojenje, a to je kada znoj teče umjesto da se isparava. Šteta je dvostruka, jedno zato što se time ne smanjuje tjelesna temperatura, a drugo što se znojem gube elektroliti iz tijela, ponajprije sol. Iz toga slijedi nekoliko važnih zaključaka. Jedan je da se za vrijeme sparine svakako mora prekinuti planinarski napor jer zrak zasićen vodenom parom onemogućava isparavanje znoja. Posljedica je malakslost, visoka tjelesna temperatura i, na kraju, toplotni udar koji može biti opasan po život. Drugi je važan zaključak da treba nadoknaditi sol izgubljenu znojenjem. Budući da ljudski organizam (za razliku od, primjerice, ovaca) nema signalnog mehanizma za nestaćicu soli, čovjek to mora nadoknaditi razumom. Treće je pravilo da se žed u planini ne smije gasiti samim uzimanjem tekućine bez nadoknade soli, jer se tako ostatak soli u tijelu samo razrjeđuje i stanje pogoršava. Dakle, sol treba uzimati svjesno, bez instinkтивne potrebe. Zapravo je najbolje već dan prije planinarskog napora unijeti u organizam rezervnu količinu soli, npr. jako zasoljenom juhom, kao što se to čini u vojsci dan uoči napornog marša.

Sunce u planini. Istina je da bez sunca nema života, ali je istina i to da sunce ubija. Pogotovo je sunce opasno u planini i na snijegu, pa zato treba znalački taktizirati da bi se postigla ravnoteža između uživanja na suncu i zaštite od njegovih štetnih utjecaja. Danas je opće poznata skupa cijena što ju je ženski svijet plaćao u želji da se postigne tzv. sportski ten kože. Mlade žene su se na morskim plažama satima izležavale na suncu i to platile preranim starenjem kože. Kao dokaz, dovoljno je danas usporediti njihovu kožu lica, vrata i u dekolteu s kožom koja je obično pokrivena - razlika je 10-20 godina! Još je gore kad neoprezni planinari zaboravljaju na to da je u planini neusporedivo veća količina ultraljubičastih i radioaktivnih zraka nego u dolini, pa unatoč upotrebi zaštitnih krema s visokim faktorom zarade sunčane opekline ili oštećenje vida. Evo nekoliko pravila kako uživati na suncu bez štetnih posljedica. Staro je pravilo da se između 12 i 14

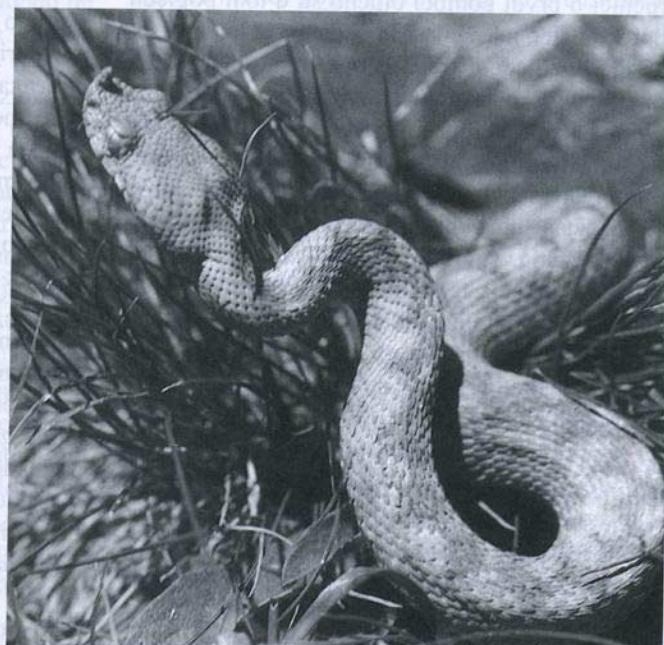
sati treba skloniti u hladovinu, a ponekad i između 11 i 15 sati. Odmor na suncu ima za posljedicu pojačan umor jer sunčeva toplina preusmjerava krvotok na periferiju (u kožu), pa je tako mišićima, koji su nas uz velik napor donijeli u visinu, uskraćena regeneracija. Oči treba zaštiti očalama s UV-faktorom. Od tamnih očala bez toga fakto-ra više je štete nego koristi jer izostaje obrambeni refleks (sužavanje zjenica) pa u oči ulazi mnogo više štetnih zraka. Zbog toga su bolje UV-naočale koje nisu zatamnjene. Od svih sredstava za liječenje sunčanih opeklina najkorisniji je hladni oblog. Razni reklamirani kosmetski preparati mogu biti samo manje-više uspješni dodaci. Opekлина je upala i treba je liječiti kao upalu! Oblog ne mora biti neugodno hladan. Podsjetite se kako na suncu ihladiti bocu s toplim pićem: omotajte je molrim crnim tekstilom i kad se on osuši, voda će biti hladnija za nekoliko stupnjeva.

TKO SE BOJI POSKOKA JOŠ?

VLADO PRPIĆ, Baške Oštarije, Velebit

Na ovaj zapis o poskoku potakao me silan strah velikog broja planinara koji dolaze na Velebit. Gotovo je redovno pitanje ima li poskoka i gdje, treba li nositi štap, serum protiv uboda, što činiti u slučaju da... Međutim, sva ta pitanja proizlaze iz predrasuda i neznanja, no kada se približite ovoj zmiji i bolje je upoznate, ona se više neće činiti toliko strašnom. O poskoku se danas sve zna-de, međutim, moja iskustva iz suživota s njima vjerujem da će mnoge zanimati.

Poskok (*Vipera ammodytes*) je naj-trovničija i najveća zmija otrovnica Europe. Dugačak je do sedamdeset centimetara, uglavnom sive boje, sa crnom šarom. Na Velebitu ga možemo susresti svugdje, najčešće na suhim kamenitim područjima obraslim niskom vegetacijom. Prvo što treba znati je to da poskok nikada ne napada, ubost će vas samo



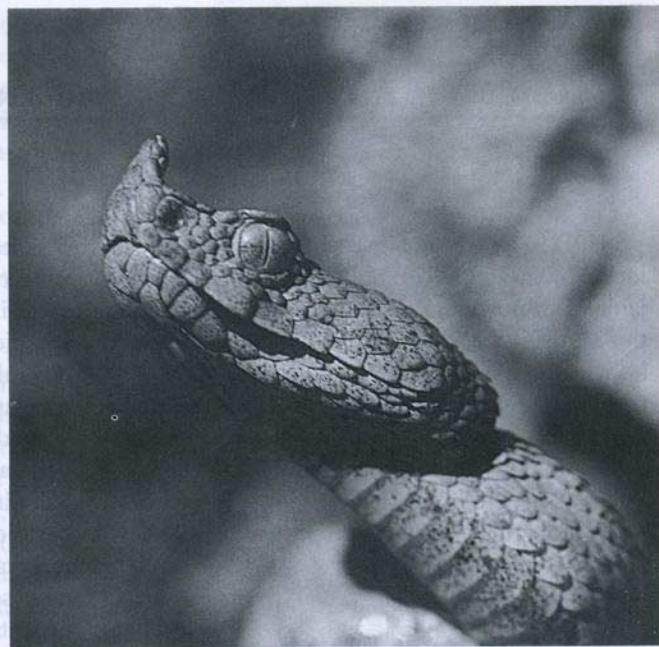
Poskok na srednjem Velebitu

foto: Vlado Prpić

kada se ne može povući u skrovito mjesto, dakle kad je pritiješnjen i prisiljen na samoobranu. Prije uboda on će vas svakako upozoriti karakterističnim siktanjem, dakle posve otpada teorija o »mrtvoj straži«.

Zašto ubod, a ne ugriz? Dva zuba do jednog centimetra dužine smještена u gornjoj vilici, poskok pretvara u osti i udarcem zabada u tkivo žrtve. Potpuno je nepotrebno nošenje štapa i lupkanje po kamenju i drveću jer je poskok gluhi. Važnije je ne zaustavljati se niti raditi predahe s nogu baš u gustišu, ako pet metara dalje ima čistina. U ljetnim mjesecima treba koji puta podignuti pogled i na nakošeno drveće ispod kojeg prolazimo, jer ubod u gornji dio tijela može ostaviti teže posljedice. Što se zmijskog antiseruma tiče - zaboravite ga, jer ako ga ne znate stručno upotrijebiti, može Vam više štetiti nego koristiti. U slučaju uboda dovoljno je zavezati ozljedu zavojem i što prije požuriti u bolnicu. Utvrđeno je da trideset posto uboda ne ostavlja posljedice. To su tzv. »suhii« ubodi.

Poskok je vrlo spor, ali u trenutku napada, ako je prisiljen, a pogotovo ima li iza sebe oslonac, postiže strelovitu brzinu odskoka znatno veću od svoje dužine tijela. Držeći ga u terariju ustanovio sam da po potrebi smanjuje veličinu tijela, no podatke o tom fenomenu nisam našao u literaturi. Naime, odrasli poskok dugačak sedamdeset cen-



timetara provukao se kroz otvor širine sedam milimetara.

Treba imati na umu da je poskok aktiviran i po noći. Često ćete ga naći u blizini vode gdje vreba na ptice premda su mu na jelovniku najčešće sitni glodavci. U većoj opasnosti od uboda poskoka su strašljive osobe iz obašnjivih razloga.

Ova velebitska otrovnica je zaštićena, zato je nerazumno ubijati je zbog bezrazložnog straha. Uz malo opreza, bolje je diviti se njezinoj ljepoti i bezbrižno planinariti najljepšom planinom na svijetu.

SUSRET S POSKOKOM NA MLINIŠTU

Nemalo sam se iznenadio kada me je nekoliko minuta prije nego što ćemo doći na Mlinište ispod Matijević brijege na Premužićevu stazi, zamolio planinarski prijatelj dr. Saša Andrašević da ga pustim naprijed, jer bi želio fotografirati poskoka koji ga sigurno čeka ispod drvenog dotrajalog korita za vodu. Nisam se ni sabrao od iznenadenja kada stvarno ugledam kako na kamenu ispred korita lješkari gotovo metar dugačak poskok i znatiželjno nas promatra, izbacujući jezičak. Potom se veličanstveno okrene i lagano počne puziti prema koritu ispod kojeg je začas nestao.

- Dvaput sam ga susretao na ovom istom mjestu, pa sam zaključio da bi mogao tu biti i sada. Prvi i drugi put ga nisam mogao ovjekovječiti - pričao je Saša - ali sada mi nije pobjegao.

Znači, još jedan dokaz da se poskok više boji čovjeka, nego čovjek poskoka.

Tomislav Čanić

PLANINARSTVO u NOVOJ GRADIŠKI

Sjećanje na istaknute planinare

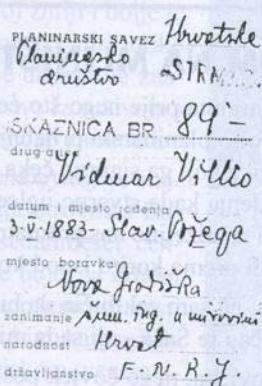
prof. MILAN VIDAKOVIĆ, Nova Gradiška

HPD »Strmac« iz Nove Gradiške proslavit će iduće 2002. godine 70. obljetnicu svojega postojanja. Tim povodom osjećam potrebu da podsjetim na osnivače i zaslužne članove toga društva koji već odavno nisu među živima, a mogli bi ostati i potpuno zaboravljeni. O njima zaista nitko nije opširnije pisao iako su bili poznati Gradiščani. Razlog za to su burna i teška vremena, kroz koja je prolazio njihov životni put, a nove generacije koje su nailazile više je zanimala sadašnjost i budućnost.

Naš prvi predsjednik (1932-1938) dr. Niko Gržetić, rođio se 20. travnja 1897. u Dobrinju na otoku Krku. Medicinu je završio u Beču, a specijalizaciju stomatologije u Zagrebu. Godine 1928. dolazi kao liječnik-zubar u Novu Gradišku, gdje otvara svoju privatnu zubnu ordinaciju u centru grada. Planinarstvom se počeo baviti na nagovor Zlatka Mažurana, koji je savršeno prepoznao ljubitelja prirode i na jednoj večeri u gostonici Sokolskog doma u jesen 1931. predložio mu da uz pomoć nekoliko prijatelja osnuje planinarsko društvo po uzoru na susjedne gradove Požegu i Brod. Uistinu je jako volio prirodu, ali i sportsku odjeću i sport. Hlače »pumperice« nosio je ne samo na planinarenju, već su postale sastavni dio njegove svakodnevice.

Nezaobilazan član kućanstva bio je i pas jačavčar koji je njega i suprugu vjerno pratio na svim izletima i šetnjama gradom. Obožavao je i jahanje i za tu svrhu nabavio je i timario prekrasnog mladoga rasnog konja. Često je s konjem išao na planinarske izlete po Psunju spajajući korisno s ugodnim. Danas bi mlađim generacijama bilo veoma teško predočiti predsjednika kako jezdi i galopira na konju, dok ostala raja tapka za njim nastojeći ga sustići. Ali predsjednik je smatrao da je u tadašnjem planinarenju jako korisno imati uza se konja. Nekome može pozliti zbog nedostatka kondicije, ili se može poskliznuti, pasti i ozlijediti se, a za onog vremena konj je bio jedino i najbrže sredstvo za izvlačenje i prebacivanje i po najgorem terenu. Iako je dr. Gržetić bio i liječnik, a konj obavezno nosio sanitetsku torbicu, to možda ne bi bilo dovoljno za složenu intervenciju. Današnjim mlađim planinarima naviknutim na mobitele, satelite i terenska vozila, sigurno se čini smiješnim voditi sa sobom konja, ali u vremenu koje spominjem to je bilo praktično. Uostalom, u alternaciji s Gržetićem konja su najviše jahala djeca i mladež, naročito pri povratku, a dr. Gržetić i supruga su pazili da im se što ne dogodi.

Uspostavljanjem Nezavisne Države Hrvatske dr. Gržetić iz ideala pristupa ustaškom pokretu, no uočavajući sve brojnija hapšenja i ubijanja ljudi koji su mu bili prijatelji, poznanici ili pacijenti počima se povlačiti u sebe i baviti isključivo svojom profesijom. Zbog sve slabijeg vida nije bio mobiliziran u vojsku, ali je zato vojska mobilizirala konja za potrebe domobranske intendantске satnije s kojom je krenuo i na povlačenje Hrvatske vojske prema Sloveniji i Austriji i svojoj konačnoj sudbini. Gržetićev konj ubijen je zajedno s nekoliko domobrana pri pokušaju prelaska mosta kod Dravograda. Dr. Gržetić je međutim uspio izbjegći tu sudbinu. Krajem 1944. ili početkom 1945. naglo, ali definitivno napustio je Novu



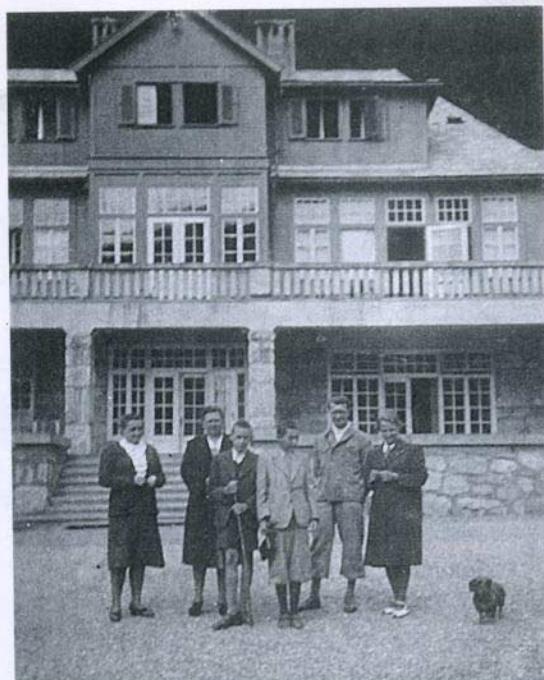
Planinarska iskaznica Vilka Vidmara

Gradišku. U prvim godinama komunističkog režima OZNA ga je pokušavala naći, ali bez uspjeha i tek je 17 godina poslije moja majka uspjela saznati da boravi u Rijeci i na rodnom Krku, da mu je vidjelo oslabio i da živi od mirovine. Povodom otvaranja »Psunjskog planinarskog puta« 1986. poslao sam mu preko posrednika prospekt s opisom puta i opisom povijesti PD »Strmac«. Odgovor nije nikada stigao, a on je umro 1987. u dubokoj starosti.

Za razliku od dr. Gržetića, pravi idejni začetnik i osnivač planinarstva u Novoj Gradiški Zlatko Mažuran doživio je tragičnu sudbinu. Iako je vidno šepao na desnu nogu, to mu nije stvorilo kompleks hendikepiranosti. Smatrao je da može sve ono što mogu i zdravi ljudi. I zaista, osim problema s nogom, pucao je od zdravlja. Uvijek nasmijan pljenio je srdačnošću i vedrinom. Djevolovao je sugestivno i mogao je sugovornika lako oduševiti za neke svoje ideje. Kao direktor »Prve hrvatske štedionice« mnogima je pomogao kreditom ili savjetom. Slobodni trenuci pripadali su planinarstvu i Pjevačkom društvu »Graničar« u kome je neko vrijeme vršio dužnost blagajnika.

Bio je rođeni organizator za većinu planinarskih izleta. Samo u razdoblju 1936./37. godine priredio je 14 izleta s 208 sudionika o čemu govore podaci sa skupštine održane 3. ožujka 1938. (HP 7-8/1938). U suradnji s ing. geod. Ivanom Baretićem, proveo je markiranje osnovnih psunjskih putova, što je u ono vrijeme bio značajan pothvat, isto kao i obnova markacija nakon što je Psunj i novogradiško područje u rujnu 1937. zahvatilo strašno nevrijeme.

Nekoliko dobrih Mažuranovih prijatelja i rođaka otišli su u partizane. On je stupio u vezu s njima i pokušao im pomoći. Nekoliko im je puta poslao pomoći u hrani, odjeći i lijekovima. Netko ga je denuncirao i 1944. je uhapšen i optužen za izdaju i suradnju s neprijateljem. Pri pretresu stanu nestala je i uništena gotovo sva planinarska dokumentacija. Otpremljen je u logor Jasenovac iz koga se više nije vratio. Zanimljivo da ni novi komunistički režim nije priznavao Mažurana kao osobu koja je u stanovitom smislu pomogla partizanski pokret i zbog toga izgubila glavu. Ni nakon obnove PD »Strmac« 1953. novi ljudi u odborima društva nisu se ni sjetili Mažurana pa je



Pred lječilištem u Šumetlici (slijeva na desno): Gđa Barabaš, gđa Zora Vidaković, sin Mladen Vidaković, rođak dr. Gržetića, dr. Niko Gržetić sa suprugom Heidl i psom jaza včarom

foto: Ivan Vidaković 1940. godine

on ostao do danas gotovo potpuno zaboravljen.

Još nekoliko planinara iz Nove Gradiške zaslужuju da ih istrgnem iz anonimnosti. Jedan od takvih bio je npr. ing. šumarstva i šumarski savjetnik Vilko Vidmar (1883.-1971.), koji je bio drugi predsjednik društva od 1940.-41. (nakon toga je zbog rata društvo prestalo s radom). Prije njega bio je imenovan povjerenik Središnjice iz Zagreba u osobi ing. geodezije Ivana Baretića.

Odmah nakon izbora za predsjednika, Vidmar se aktivno založio da se krene s izgradnjom planinarskog doma na Velikom Gaju (669 m). To je južno područje Psunja, zapravo visoravan s prekrasnom livadom s koje se nekada vidjela Gradiška, velik dio Posavine kao i Kozara i Motajića. Zahvaljujući prijateljima brzo je dobio nacrt i konačni izgled doma. Nacrt s prigodnim tekstom poslan je radi donacija poduzećima, ustanovama i privatnicima. Šumarija je trasirala put do Predo-



Autor s Franjom Podobnikom 1980.
godine na Muškom bunaru

la pa su njime stigli prvi kameni blokovi za postavljanje temelja. Molbe za donaciju počele su davati skromne rezultate. No II. svjetski rat je već stigao i na naše prostore te je cijeli projekt obustavljen, a ing. Vidmar više nije dobio mogućnost da ponovo aktivira svoje sposobnosti. Budući da je bio muzički izvanredno nadaren, posvetio se glazbi. Bio je nekoliko puta biran za zborovodu i tajnika Pjevačkog društva »Graničar« sve do raspštanja toga društva.

Sin ing. Vidmara - Branimir Vidmar, uspio je kao hrvatski časnik pri povlačenju Hrvatske vojske prijeći u Austriju i nakon velikih muka stići do Salzburga, gdje se predao Amerikancima. Dvije godine provodi kao zarobljenik na gradnji električne centrale kod Zell am See, a zatim odlaže u Englesku i Kanadu. Na obnoviteljskoj skupštini godine 1953. ponovo otac se ponovno uključio u rad PD »Strmac«, ali je s vremenom postao samo podupirući član. San o susretu sa sinom nije mogao ostvariti; došla je starost i bolest. Umro je potpuno zaboravljen u staračkom domu u Velikoj u 88. godini života.

Ostaje mi još da obnovim sjećanja na doajena našeg planinarstva Franju Podobnika-Frantu (1921.-1983.). Rođeni Goranin, genetski je osjećao ljubav prema planinama. Prošao je gotovo sve planinske masive i vrhove Hrvatske, Slove-

nije i Bosne, a naročito rodnog mu Gorskog kotara. Visoko je cijenio drugarstvo među planinari-ma i svesrdno se zalagao da planinarstvo i njegove ideje dobiju još veći broj pristaša. Privlačio je svojom mirnoćom, ozbiljnošću i humanošću, kao i iskustvom, što nam je pomoglo u brojnim akcijama i pohodima kao i opstanku društva kada je prolazio kroz krizna razdoblja. Bio je izuzetno jednostavan čovjek, uvijek spremam da pouči i pomogne. Za života nas je ovjekovječio svojim fotoaparatom i filmskom kamerom, a neke snimke prirode su vrhunska djela. Zaslужeno je dobio zlatni znak HPS-a. Pišući ove retke, pokušavam mu se odužiti za svaku dobru riječ i djelo; za nezaboravne obilaske Psunja, Papuka, Kapelskog pl. puta, Julijskih Alpa i Maglića.

Naročito mi je ostao u sjećanju zajednički obilazak KPP-a, kada sam kod skloništa »Duliba«, gdje smo prenoćili, izgubio ključ od automobila. Satima smo ga tražili po skloništu, vreći za spavanje i području gdje sam se kretao i zaustavljaо. Već me počela hvatati panika, jer smo trebali obići Klenovicu i Vinište te se vratiti u Novu Gradišku. Franjo me je dugo gledao - kao da kaže »griješimo u traženju«, a zatim ponovo uzme moju vreću za spavanje i pažljivo kreće opipavati rubove. I zaista je našao ključ između dvostrukog dna kamo je dospio kroz poderanu pukotinu nakon ispadanja iz hlača. Da nije bilo Frantinog logičnog razmišljanja loše bismo se proveli.

Dugi niz godina Franjo je u PD »Strmac« obnašao dužnost blagajnika, a u nekoliko mandata biran je i u predsjedništvo društva. U znak sjećanja na tog velikog planinara, markirali smo u jesen 1986. »Frantinu stazu« koja je polazila iz naselja Kovačevca i dalje nastavljala pokraj njegove vikendice do tzv. Djevojačkog hrasta, neposredno pred ulazom ceste u selo Šagovinu. Nagnjen teškom bolešću Franta je smogao još toliko snage da dođe na »Slet planinara Slavonije« 26. lipnja 1983. na Brezovom polju. Umro je dva mjeseca poslije u 62. godini života.

I na kraju, u nadi da neće ostati zaboravljeni, želio bih da od srca zahvalim tim vrijednim ljudima za sve one ugodne i korisne trenutke koje su svojim postojanjem i djelovanjem ugradili u HPD »Strmac« i hrvatsko planinarstvo.

ZAJEDNO NA TRTRU

BERNARD MARGITIĆ, Zagreb

Trtar? To je negdje oko Šibenika. Bilo je to prvo saznanje o ovom zanimljivom brdu. Drugo pitanje koje se iskrsnulo odmah zatim bilo je kako doći na Trtov vrh Krtolin. Odlučio sam se priupitati šibenske planinare. Potražio sam u HP planinarski adresar i telefone. Nazvao sam predsjednika šibenskog HPD »Kamenar« g. Antu Jurasa i sve dogovorio.

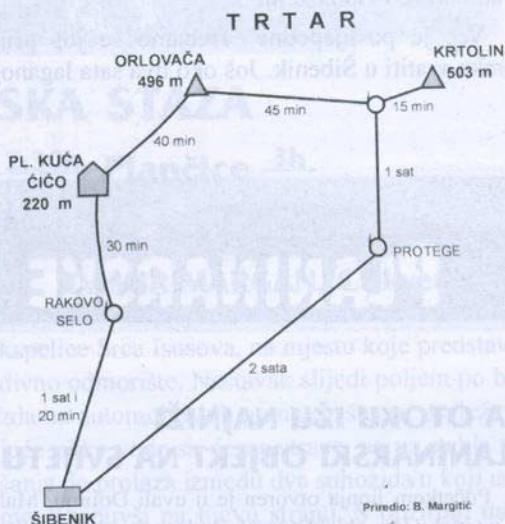
Cijelu noć vozili smo se vlakom do Šibenika. Ujutro su nas na željezničkoj postaji dočekali šibenski planinari, među njima i nekoliko poznatih. To su planinari s kojima smo se susreli prošle jeseni na Promini na tečaju za markaciste.

Prema Trtru krenuli smo vođeni domaćim vođicima. Vlatko Šupe, glavni kuhar, pošao je automobilom do planinarske kuće »Čićo« kako bi nas dočekao u njoj s gotovim ručkom.

Nakon 45 minuta blagog uspona napokon se otvaraju vidici. Trtar je pred nama. Slijeva je vrh Orlovača, desno Krtolin. Tu se razdvajamo; skupina starijih planinara kreće lijevom stazom prema planinarskoj kući, a mi nastavljamo još 1 sat i 15 minuta do sela Protega. Dovde se može prići i automobilom iz Šibenika.



Pred planinarskom kućom »Čićo« na Trtru



Priredio: B. Margitić

Slijedi malo oštiri uspon. Za 1 sat hoda stiže se pod vrh. Tu je novo križanje - lijevo za Orlovaču, a desno još 15 minuta na vrh Krtolin. Nove markacije! Čak se ni boja na novom sandučiću KT još nije osušila. Ipak, u njemu nema ziga. Neki su razočarani. Oni koji me bolje poznaju samo se diskretno smješkaju. Otvaram ruksak i vadim žig - naš poklon vrhu Krtolinu. Ostvarili smo tako obećanje da ćemo izraditi žig Krtoline i pokloniti ga šibenskim planinarima koji su markirali prilaz vrhu.

Nakon kraćeg odmora враćamo se istim putem do križanja te nastavljamo pl. stazom još 45 min do Orlovače. Slijedi još 40 minuta silaska do pl. kuće »Čićo«. Tu je već povelika gužva, jer je kuća mala, za dvadesetak planinara. Srećom, lijepo je vrijeme, pa možemo sjediti ispred kuće.

Vlatko zove na ručak: paštu, fažol i domaći kruh. Kad smo pojeli slijedilo je iznenađenje. Vlatko ponovno zove iz kuhinje; dobili smo tek predjelo. Sad slijedi kiseli kupus i suho meso. Malo crnog vina poslije ručka i pjesma podigli su planinarsko raspoloženje

Već je poslijepodne. Trebamo se još prije mraka vratiti u Šibenik. Još oko dva sata lagano

hoda i evo nas u sumrak u Šibeniku. Imamo vremena razgledati i stari dio grada.

U 22 sata pozdravljamo se s našim domaćinima. Vlak kreće, a mi pomalo umorni sredujemo dojmove. Za nama je neprospavana noć i cijeli dan hodanja, ali i zadovoljstvo ostvarenim posjetom Trtru.

PLANINARSKE KUĆE I RUTEVI

NA OTOKU IŽU NAJNIŽI PLANINARSKI OBJEKT NA SVIJETU

Početkom lipnja otvoren je u uvali Dolinju, Mali Iž, na otoku Ižu, objekt pomalo čudnog imena - »Snijeg do mora na Ižu«. Otvorilo ga je HPD »Platak« iz Rijeke, a nalazi se na visini od 80 centimetara iznad plimnog vala, a pet metara od mora! Sadašnji je smještajni kapacitet 12 ležaja, a uz prethodnu najavu može se smjestiti i više putnika (cijeli autobus), te im organizirati izlet u NP Kornati i na druge otoke. Do Malog Iža stiže se iz Zadra brodom ili trajektom (2-3 puta dnevno, obavijesti na tel. »Jadrolinije« 023/254-800). Trajekti pristaju u Bršnju (1,8 km od Malog Iža), a brod u Komoševi (1,3 km od Malog Iža). Dom je stalno

otvoren, može se dobiti hrana ili kuhati u opremljenoj kuhinji. Rezervacije na tel. 098/258-436. Ime doma se temelji na stvarnosti, jer je jedanput snijeg doista u Dolinju pao do mora.

Željko Poljak

PL. KUĆA POD BELECGRADOM NA IVANŠČICI POD KROVOM

HPD »Belecgrad« iz Belca, na južnom podnožju Ivanšćice, gradi 15 minuta ispod Belecgrada planinarsku kuću. Udaljena je oko 1 sat od autobusne postaje u Belcu. Kuća je već pod krovom i treba odati priznanje mlađom i malom društvu što je to postiglo tako

brzo nakon polaganja kamena temeljca. Čim stignete u Belec osjećate da ste među planinarama, jer se na ključnom mjestu nalazi vrlo ukusan planinarski putokaz. Zanimljivo je da će Ivanšćica na taj način uskoro imati i petu planinarsku kuću te prema tome biti, uz Medvednicu, planinarski najbolje obradena planina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Željko Poljak



Pl. kuća pod Belecgradom početkom ove godine
foto: Stjepan Hanžek

KAMO NA IZLET

ZABORAVLJENA VELEBITSKA STAZA

Modrići **1h** Velike Brisnice **2,30h** Plančice **3h**

Rossijevo sklonište = 6,30h

Neopravdano zanemarena, malo gdje opisana, uglavnom tretirana kao suvišna ili tek - kao alternativna, staza zapadnog prilaza Rožanskim kukovima ipak uspijeva prezivjeti. Srećom, jer pljeni svojom pitomošću, a uvodi nas u jedno od najneprohodnijih područja Velebita. Postojeće markacije na tom putu obnovili su 26. i 27. 5. članovi Odsjeka markacista PD »Strilež« iz Crikvenice.

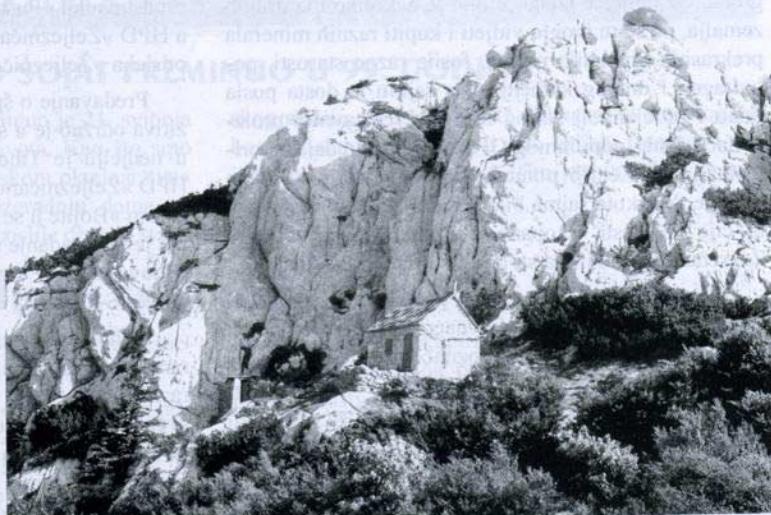
Staza započinje na Jadranskoj magistrali kod Starigrada Senjskog, odmah do autobusne postaje. Kreće se odvojkom u zaselak Modrići (300 m), pa između kuća i dvorišta dolazi do prašnjave ceste za Velike Brisnice. Po toj, »Nikolinoj cesti« kako stoji na ugradenom natpisu u stjeni, za 1 sat hoda dolazimo do Velikih Brisnica. Kratice nije potrebno tražiti jer nećemo mnogo dobiti na vremenu, a laganim hodom po cesti ćemo se dobro zagrijati za preostali dio puta. Oni koji žele skratiti to »mučenje«, autom mogu skrenuti desno odmah ispod Modrića, uz upozorenje da je cesta većim dijelom uska i bez ugibališta.

Na polje, u kojem su se razvukle kuće Velikih Brisnica (540 m) izlazimo pored

DAMIR MARGAN, Crikvenica

kapelice Srca Isusova, na mjestu koje predstavlja divno odmorište. Nastavak slijedi poljem po brzdamu automobilskih guma uz šternu osvježavajuće pitke vode sa desne strane, pa uz stabla trešanja do prolaza između dva suhozida u koji uđemo skrenuvši na lijevu stranu. S obzirom da je sve privatno zemljишte, nije preporetljivo kretati se bilo kuda ni ostavljati auzu bez pitanja - domaćini su ljubazni; pa ćemo iskazanom učitivošću i ugodnim razgovorom riješiti svoje potrebe na primjeren način.

Kada izađemo iz prolaza uokvirenog gromaćama, na raskriju skrećemo desno i započinjemo



Rossijevo sklonište pod Pasarićevim kukom

uspon slijedeći markaciju koja ulazi u serpentine i stazu usječenu u primorski gastiš. Pogled nam je stalno otvoren prema moru i možemo pratiti povećanje nadmorske visine. Vrijedi pogledati i na obližnje kamenite vrške - velika je vjerojatnost da ćemo ugledati radoznale divokoze. Za 2 sata hoda od Velikih Brisnica stiže se do jame s vodom. na visini od 1045 m. Slijedi lakši dio - kroz sjenu šume i po blažoj stazi. Za dalnjih pola sata dolazimo na zaravnjenu čistinu Plančice (1150 m), lijepo mjesto za objedovanje i poduzi odmor, jer je iza nas već 3 i pol sata hoda od Modrića.

Markacija nas dalje uvodi u gustu gorsknu šumu i strmo se uspinje pola sata do sljedeće čistine, koju prijeđemo pravocrtno i opet uđemo u šumu i stižemo na izraženu strminu. Prolazeći između dva stjenovita masiva (Klanac), izlazimo na prijevoj 1404 metara nad morem, pa kroz Legčevu Štirovacu opet do novog uspona. Uz pretplaninsku šumu, sve više zastupljene stijene i serpentine ukazuju da smo blizu cilju, a kada sa lijeve strane izroni masivan i blješteći Pasarićev kuk, razveseli nas cilj našeg puta - Rossijevo sklonište (1580 m).

SPELEOLOGIJA

VETERNICA NA 3. MEĐUNARODNOM SAJMU MINERALA I FOSILA

Zagrebačka tvrtka »Croatia marketing - Pustinjska ruža« koja se bavi trgovinom minerala i fosila organizala je u subotu i nedjelju 5. i 6. svibnja 2001. treći po redu u Hrvatskoj međunarodni sajam minerala i fosila u Klovićevim dvorima na Gornjem gradu u Zagrebu. Uz domaće izlagače bilo je nekoliko i iz drugih zemalja, pa se tu moglo vidjeti i kupiti raznih minerala prekrasnih kristalnih oblika, fosila razne starosti, poludragog i dragog kamenja. Na sajmu je dosta posla imao i procjenitelj starog nakita. Predstavnici proizvođača danas popularnog GPS uređaja (uredaja za orientaciju na Zemlji pomoću satelita) nudili su svoje uređaje. Maskota sajma bila je figura dlakavog mamuta čije su kosti iskopane u Frankopanskoj ulici u Zagrebu. Organizirana su bila i stručna predavanja.

Dio sajmenog prostora bio je posvećen špilji Veternici. Izložen je bio velik nacrt špilje i pedesetak fotografija (na nacrtu je bilo označeno gdje je snimljena koja fotografija - među njima bile su i fotografije fosila školjaka iz Glavnog hodnika i Fosilne dvorane), kosti špiljskog medvjeda iskopane iz ulaznog dijela špilje, maketa špiljskog medvjeda u prirodnoj veličini, te lutka speleologa opremljena suvremenom speleološkom opremom. Moglo se kupiti raznu speleološku literaturu i dobiti obavijesti o bavljenju speleologijom.

Mnogi su se posjetitelji zanimali za špilju Veternicu, osobito za budućnost daljeg uređenja i posjećivanja, jer od kada je špilju prošle godine preuzeila Javna ustanova Park prirode Medvednica, špilja je zatvorena za javnost. Ovaj dio sajma, zajedno s organizatorom (dva predstavnika »Pustinjske ruže« ujedno su članovi SO-a HPD »Željezničar«), uredili su članovi Speleološkog odjekta »Željezničara«.

Predavanje o špilji Veternici s projekcijom dijapositiva održao je u subotu i nedjelju autor ove vijesti, a u nedjelju je Tihomir Marjanac, također član SO-a HPD »Željezničar« održao predavanje pod čudnim nazivom »Bojite li se da vam nebo padne na glavu?«. Tema je bila padanje meteorita na Zemlju i posljedice tih padova. Nakon toga održano je predavanje o korištenju GPS-aparata.

Prihod od ulaznica bio je, kao i ranijih godina dotiran nekoj ustanovi, ove godine Hrvatskom centru za razminiranje. Iako je cijena ulaznice bila simbolična, svega 5 kn, zahvaljujući velikom broju posjetitelja ipak je skupljena znatna suma novca. Među značajnijim sponzorima sajma bili su Rudarsko-geološko-naftni fakultet i Prirodoslovno-matematički fakultet.

Vlado Božić

ZAŠTITA PRIRODE

GDJE GOLO KAMEN CVJETA

Povodom Svjetskog dana zaštite okoliša (5. lipnja) i Dana zaštite planinarske prirode u Hrvatskoj, gospoda Gorana Matačin Kostić priredila je svojim sugradanima u crkvici Sv. Petra Starog i Andrije u Zadru jedinstvenu, veličanstvenu izložbu planinskog cvijeća pod naslovom »Gdje goli kamen cvjeta«.

Izložila je prekrasne slike cvijeta kao jedinke, cvjeća kao skupa u trenucima njihovih života, tako kratkih, a tako lijepih, jer vrlo brzo će uvenuti i nestati, a slike će ostati kao trajni dokument njihove ljepote, ljepote tog cvijeta koji je svoj život našao u zagrljaju surrog kamena u velebitskim bespućima. I taj cvijetak dao je kamenu ljepotu, za uzvrat što mu je kamen omogućio život, a ujedno ublažio surovost kamena ove planine ili, kako je doslovce izjavila autorica ove izložbe:

»U izvanrednoj prirodnoj sredini koju tvore čudesni oblici krša, prostrane šume i pretplaninske rudine, u oštem podneblju bure, suše, kiše i snijega, a nadomak mora, biljni svijet Velebita osvaja svojom raznolikošću i ljepotom, često nježnošću u surovoj okolini, uvijek žilavošću u borbi za ostanak. »Skitajući« se Velebitom napravila sam velik broj snimaka njegova biljnog svijeta u različitim uvjetima...sve su biljke snimljene u prirodnim staništima...i nadam se da će Vas materijal prikazan na ovoj izložbi potaći na razmišljanja koja će Vas kao ljudsku vrstu otvoriti prema mnogim interakcijama koje se »planiraju« između čovjeka i drugih životnih oblika na ovom planetu. Trebate li, uopće, pogledati dalje od lijepog malog... cvijeta koji se tako prosuo pred vašim nogama.«

Smilja Petričević

IN MEMORIAM

KRSTO ŠOJAT PREMINUO U 99. GODINI

Riječki planinarski senior preminuo je 21. svibnja u dubokoj starosti, u 99. godini života. Kao što smo 1995. u rubrici »Tko je što u hrvatskom planinarstvu« iznijeli, bio je najzaslužniji za izgradnju doma na Platku. Član je HPD-a od 1920., a poslije drugog svjet-

skog rata je predsjednik PD »Platak« i kotarskog odbora Rijeka. Istaknuo se i kao skijaš, fotograf i orijentacist. Odlikovan je najvišim planinarskim priznanjima.

Željko Poljak

STJEPAN CIPEK (1909. - 2001.)

Ovih dana ispratili smo na posljednji počinak Stjepana Štefa Cipeka, zaljubljenika u planine.

Samoborski su se planinari nakon II. svjetskog rata okupili u skijaško-planinarskoj sekcijsi Fiskulturnog društva Samobor. Osnovali su PD »Samobor«, a Stjepan Cipek bio je prvi predsjednik. Bila je to teška i odgovorna dužnost, jer je mnogo toga trebalo započeti od samog početka. Njegova vedra narav i zarazni smi-

jeh držali su na okupu malu jezgru koja je dobro radom i programima prerasla 1953. godine u planinarsko društvo »Japetić«. Za svoj rad primio je g. Cipek srebrne znakove priznanja PSH i PSJ. Premda su ga visoke godine i narušeno zdravlje odvojili od aktivnog društvenog rada, sjećanje na dobrog čovjeka, ostati će nam u sjećanju kao predani radnik, gradanin i planinar.

Vlasta Kašuba

PISMA ČITATELJA

NEKOLIKO PRAKTIČNIH SAVJETA ZA MARKACISTE

Svatko tko je ikad označavao planinarske putove, vjerojatno je na kraju dana bio pristojno uprljan bojom. Dva su glavna razloga prljavanje curenje boje niz stijenke posude u kojoj je boja i niz dršku kista. Navodim zato jedan recept koji se pokazao djelotvoran i može pomoći da se manje uprljate i markiranje učinite mnogo privlačnijim.

1. Nabaviti (čitaj kupiti) konzervu kuhanog graha od 400 gr. i limenku pića od 33 cl (ortodoksnii planinari neka nabave bezalkoholno piće, a ostali mogu i pivo).

2. Sadržaj konzerve graha pojesti, a piće popiti. (Savjetujem ovoj točki posvetiti posebnu pozornost i dovoljno vremena.)

3. Potpuno odstraniti gornje poklopcе konzervi. Kod konzerve graha to ide lako, ali kod piva (pardon, soka) najbolje je to obaviti na sljedeći način: Otvaram za konzerve koji ima kružni nož, a nalikuje na škare, blago pritisnuti i odvrtiti nekoliko krugova povećavajući pritisak sve dok se poklopac ne odstrani. Ako se pokuša odmah s velikim pritiskom, poklopac će se izobličiti i teško će se izrezati. Vidi 1. sliku.

4. Oprati dobro obje konzerve.

5. Staviti manju konzervu u veću.

6. Ulići boju u unutarnju konzervu.

7. Krenuti na markiranje.

Pri markiranju i ocjedivanju kista, boja će nakon stanovitog vremena početi curiti niz stjenke unutarnje konzerve, ali će zbog njena oblika stijenke vanjske

konzerve, koja se drži u ruci ostati čiste. Kad je markiranje gotovo, unutarnja konzerva se bací, a vanjska se može iskoristiti za pranje kista.

Prednosti ovog postupka su višestruke:

a) Ruke i odjeća ostaju čisti.

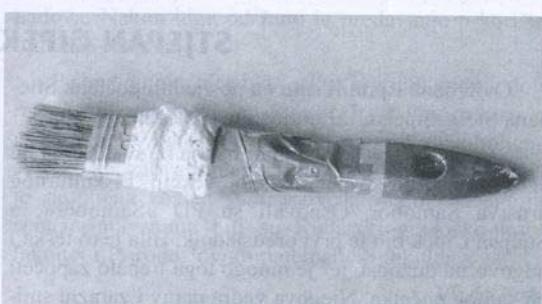
b) Troši se manje razrjeđivača jer ne treba prati posudu za sljedeće bojenje (unutarnja konzerva se bacá niti ruke koje su ostale čiste).

c) Oštromini su se već dosjetili da zbog toga što se konzerva baca, treba prije svakog markiranja ponoviti točku 2 iz uvodnog opisa. To znatno povećava interes za markiranje, pa se u markiranje uključuju i oni koji-ma to do sada nije bilo na kraj pametи.

d) Možete si priuštiti koje pivo i pri tome još pričati da radite planinarski koristan posao. U ovo ćete malo teže uvjeriti svoju bolju polovicu, ali slobodno se pozovite na ovaj tekst.

Time je riješena lijeva ruka (ako ste dešnjak). Desna ruka se i dalje prlja zbog cijedenja boje niz dršku kista. Tu se može pomoći tako se da na mjestu gdje počinje proširenje drške, drška kista omota presloženom papirnatom maramicom i ljepljivom vrpcem (vidi sliku 5). Maramica će upiti boju koja se cijedi i time zaštiti vašu desnicu. To vrijedi ako ne pretjerujete i markirate 3 do 4 sata. Nakon toga će boje biti previše i maramica neće više puno pomoći. Zato preporučam svaka 4 sata sve baciti i početi postupak ispočetka (zbog točke 2). Kad je markiranje gotovo, odlijepite ljepljivu vrpcu i operite kist. Ustanovit ćete da je drška kista mnogo čišća, a pranje lakše nego prije primjene ovog postupka.

Darko Grundler



VIJESTI

DANI PLANINARA DALMACIJE

Domačin ovogodišnjih Dana planinara Dalmacije bilo je HPD »Dubrovnik«. Manifestacija se održavala 12. i 13. svibnja u Dubrovniku i u Kuni Konavoskoj pod Sniježnicom (1234 m). Izuzetno lijepo vrijeme kao i činjenica da je većina planinara na ovom području po prvi put, razlogom je za velik odaziv. Pozivu se odazvalo ukupno 29 planinarskih društava iz Dalmacije, 5 iz BiH, PD »MIV« iz Varaždina, PD »Gradina« iz Konjšine, PD »Višnjevica« iz Ravne Gore i PD »Željezničar« iz Zagreba. Bilo je oko 500 planinara. Svojom nazočnošću nas je obradovao i tajnik HPS-a g. Darko Berljak.

Dani su počeli u subotu dočekom gostiju u dubrovačkoj luci, usponom na Srd, sadnjom »stabala prijateljstva« na opožarenim obroncima (posadeno je 40



*Planinari uz planinarski ručak
u Kuni Konavoskoj*

BILTEN



DANA PLANINARA DALMACIJE



Bilten izdan uz Dan planinara Dalmacije

sadnica oleandara) i polaganjem cvijeća na Spomen-kriz. Slijedilo je kraće razgledanje grada i odlazak u Kunu Konavosku. Nakon razmještanja planinara po šatorima, ondje je otpočeo svečani dio programa. Podvečer su održana športska natjecanja, poslije kojih je uslijedio ples uz glazbu. Snažna bura je, nažalost, skratila plesni dio večeri, te su se plesači povukli u šatore gdje se pjevalo do zore.

Nedjeljni program je počeo misom na otvorenom, koja je uz propovijed o povezanosti čovjeka, prirode i Boga, bila izuzetan duhovni doživljaj. Većina sudionika je sudjelovala i u usponu na Sniježnicu. Obilate porcije graha su doprinijele još boljem raspoloženju.

Na sastanku predstavnika dalmatinskih planinarskih društava je zaključeno da ovakvi susreti doprinose populariziranju planinarstva, te da svako društvo treba uložiti što veći napor da se kontinuitet Dana planinara Dalmacije održi. Iako se tom prigodom nije jedno društvo nije prijavilo za domaćina idućih Dana planinara Dalmacije, dogovoren je da datum održavanja te manifestacije u buduće bude drugi vikend u svibnju. Zahvaljujemo svima koji su svojom nazočnošću uveličali ovaj skup i svojom dobrohotnošću doprinijeli ugodnom druženju na ovim prostorima.

Marijana Karaman



Pjesnici i mladi glumci na Sovskom jezeru

foto: Milan Bajt

SEMDI SUSRET PLANINARA -PJESNIKA NA SOVSKOM JEZERU

U »Brodskom planinaru«, glasilu PD »Dilj gora« iz Slavonskog Broda, u mjesecu svibnju objavljen je prilog o Sovskom jezeru na Dilj-gori. Riječ je o tekstu Luke Ilića-Oriovčanina iz njegove knjige »Prirodni zemljopis Hrvatske« objavljene 1878. godine. Ilićev tekst za »Brodske planinare« pripremio je Stjepan Kranjović. U njemu je zabilježena i legenda o nastanku jezera, prepuna mašteta i bajkovitosti, koja se prenosi s koljena na koljeno među šiteljima ovog dijela gorske Slavonije. Taj ambijent, prepun ljepote i sklada, 3. lipnja bio je pozornica slavonskim planinarima-pjesnicima i njihovim prijateljima. Ružno i kišovito jutro po neki je obeshrabrilo, ali se svejedno na obalama ostatka Panonskog mora okupio dovoljan broj poklonika te vrste pisane riječi. Nazočne je pozdravila Blanka Sabolić-Kormendy, predsjednica PD »Dilj gora« iz Slavonskog Broda.

Prvi su nastupali učenici OŠ iz Sovskog Dola. Izveli su maštovit igrokaz »Ljubav u obitelji«, autorice i njihove nastavnice Blanke Hribar. Zatim su učenici OŠ »Blaž Tadijanović« iz Podvinja kraj Slavonskog Broda, čitali vlastite ekološke poruke. Nakon njih nastupili su planinari-pjesnici, te članovi književnih udruga iz Požege (Lana Derkač, Ivan Jakovina i Milan Kaučić), Pleternice (Dragutin Kepić), Čaglića (Andrijana Poljaković), Našica (Jozo Flegar, Ivan Katić i Zlatica Zambo), Osijeka (Tomo Hrgota i Smiljka Kuti) i Slavonskog Broda (Damir Ćubel, Josip Činkl i Kristina Held). Pročitani su i stihovi hrvatskih književnika

Branka Hribara iz Zagreba i Tina Kolumbića iz Hvara, koji su rođenjem ili radom bili vezani za Požeštinu, te slavonskobrodskog novinara, publicista i pjesnika Mila Nardelija, koji sada živi na Mljetu.

Na kraju ove uspjele priredbe promovirana je zbirka pjesama »Iskre na jezeru«. Riječ je o knjižici u kojoj su skupljene pjesme pročitane na Susretu planinara-pjesnika 2000. godine. O njoj je govorio Josip Činkl, urednik »Brodske planinare« i biblioteke »Jezero«, u čijoj će nakladbi objavljene pjesme ovo-godišnjeg, 7. susreta planinara-pjesnika i njihovih gostiju.

Ivan Jakovina

»KAMENARU« PLAKETA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Temeljem Odluke o dodjeli nagrada i priznanja Šibensko-kninske županije za 2001. godinu, Županijska je skupština dodijelila HPD »Kamenar«, Šibenik, Plaketu Šibensko-kninske županije. Ovo veliko priznanje »Kamenar« je dobio za »dugogodišnji doprinos unapređenju i razvoju planinarstva na području Šibensko-kninske županije«.

Svečano uručenje priznanja obavljeno je u šibenskoj gradskoj vijećnici 17. svibnja, a u povodu obilježavanja Dana županije.

Članovi »Kamenara« ponosni su na ovo priznanje koje ih obvezuje da i dalje nastave prepoznatljivo dobro radom i aktivnostima.

Ante Juras

OBAVIEST O RADU PLANINARSKE KUĆE »ALAN«

Sezona dežurstava traje od sredine lipnja do sredine kolovoza neprekidno, a od sredine rujna do sredine listopada dežura se svaki vikend. Izvan tog razdoblja dežura se po potrebi i dogovoru. U dane kada nema dežurnih planinara, posjetiteljima kuće na Velikom Alanu na raspolaganju će biti veći dio prizemlja, kapaciteta oko 12 ležajeva i upotreba kuhinje s padajućim inventaram.

Detaljnije obavijesti u svezi korištenja planinarske kuće »Alan« zainteresirani mogu dobiti kod povje-

renice na telefonu 01/46-74-259 ili kod zamjenika na telefonu 01/23-18-099, te u uredu HPS-a. U ljetnoj sezoni se može nazvati i trenutno dežurne planinare na broj 099/504-411.

Irena Pavlić

PROSLAVA SV. ROKA U RADLOVCU NA VELEBITU

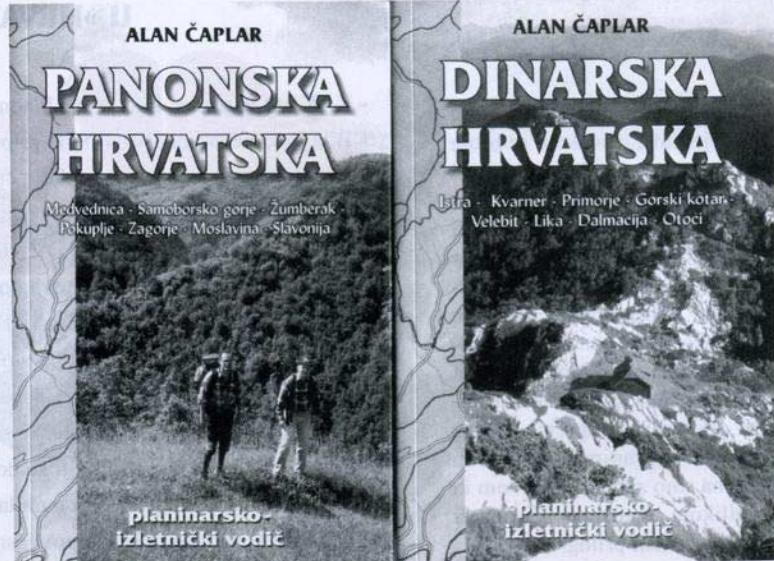
Planinarima - ljubiteljima Velebita dobro je poznato da je pred nekoliko godina obnovljena kapelica sv. Roka na Radlovcu iznad Cesarice. Nažalost, tek uži krug zna da svećenici iz Karlobaga svake godine na Rokovo tamo slave svetu misu. Okupi se redovito nešto domaćih ljudi (uglavnom iz Cesarice, koji su i vlasnici stanova na tom velebitskom polju), ali i poneki planinar. Budući da je Rokovo dan nakon Velike Gospe, mnogi planinari, eventualni posjetitelji, radije odabiru posjet Velikom Rujnu. U želji da se slavlju na Radlovcu pridruži što više posjetitelja, ove će se godine sv. misa slaviti u subotu, 18 rujna oko podne. Vjerujemo da će se mnogi zainteresirani lakše prilagoditi ovome novom terminu. Dakle, dodimo u što većem broju na Radlovac ovoga ljeta u subotu 18. kolovoza!

Krunoslav Milas

NOVI PLANINARSKO-IZLETNIČKI VODIČI PO HRVATSKIM PLANINAMA

Početkom srpnja nakladnička kuća V.B.Z. iz Zagreba izdala je u suradnji s HPS-om kao su-nakladnikom nove planinarsko-izletničke vodiče »Panonska Hrvatska« i »Dinarska Hrvatska« autora Alana Čaplara. Radi se o dvjema kompaktnim i praktičnim knjižicama formata 12x18 cm koje obrađuju sve značajnije planinarske ciljeve u Hrvatskoj. Vodiči su ilustrirani brojnim slikama u boji te preglednim shematskim zemljovidima planinarskih puteva. Cijena vodiča je 100 i 125 kuna, a za nabavku od izdavača (u knjižarama u Zagrebu, Karlovcu ili Rijeci) ili HPS-a planinari dobivaju 10% popusta.

Ana Ivković



Naslovnice novih planinarskih vodiča



Nehajska 61, Zagreb
Tel/fax: 363 88 40, 301 65 88
e-mail: vmd@open.hr



EKSPEDICIJE ALPINISTIČKI TEČAJEVI AVIO KARTE PUTNA OSIGURANJA

KAVKAZ - ELBRUS, 6. 8.-17. 8. 2001.

KORZIKA, 23. 8.-2. 9. 2001

ALPINISTIČKI TEČAJ, listopad 2001.
ŠKOLA BIVAKIRANJA, studeni 2001.

Za detaljne programe nazovite 01/363 88 40
ili nas posjetite na adresi www.vmd.hr

Organizator putovanja i vodič:

DADO MESARIĆ,
instruktor alpinizma,
instruktor Gorske službe spašavanja i
gorski vodič s međunarodnom licencom

IZ PERA MLADIH: NEBO JE NAJLJEPŠE IZNAD POKOJCA

Učenici OŠ »Vladimir Nazor« iz Budinšćine proslavili su Dan škole i Dan državnosti 29. svibnja na Pokojcu, na livadi kod Planinarskog doma »Lujčekova

hiža«. Autobusi su nas vozili do podnožja, a zatim smo se po godnoj hladovini listopadne šume popeli do vrha.

Nakon slasnih sendviča i osvježavajućih sokova održan je kratki kulturno-umjetnički program te sportska natjecanja u potezanju konopa, vodenju lopte i nogometu. Bilo je veselo i zabavno. Jedna je skupina

učenika pratila i bilježila sva zbijanja. Razgovarali smo i sa planinarkama koji su se tu zatekli, a 1. lipnja djevojčice - novinarke, posjetile su gospodina Ljudevita Hercega Lujčeka - 98-godišnjeg planinara iz Budinšćine, osnivača PD »Milengrad« i inicijatora izgradnje planinarskog doma.

Iz razgovora smo izdvajili neke Lujčekove odgovore, zapravo poruke mladima: U prirodi nadeš prijatelje, radost i sreću! - Najljepše je kad dodeš na željeni cilj! - Krenite u prirodu jer će vas ona očarati svojom ljepotom!

Novinari OŠ »Vladimir Nazor«, Budinščina



NAJSMJEŠNIJE POGREŠKE KOJE SU ZAMALO OBJAVLJENE U »HRVATSKOM PLANINARU«

Čak i unatoč višestrukim provjerama, u svakom se broju »Hrvatskog planinara« nađe i nemalo broj grešaka. Najčešće su to tip-feleri koji nastaju pri utipkavanju teksta u kompjutor ili nove pogreške nastale prilikom ispravljanja uočenih grešaka. Oku čitatelja i suradnika ostaje, međutim, nepoznat broj grešaka koje se ipak uspiju otkloniti u pripremi svakog broja. Najzanimljivije među njima smo zabilježili i ovom ih prilikom iznosimo kao mali humoristični prilog.

Alan Čaplar

- KAKAO je padaо, bilo je sve hladnije. (Kako)
- Bila je to neka vrsta VINSKIH priprema. (visinskih)
- On je aktivni suradnik časopisa »Žumberački KARIJES«. (krijes)
- Francuski rudnici nalaze se na visini od 60000 metara. (600-700)
- Bit će to lijepa kuća na planini ČUBALJI. (Čabulji)
- Put vodi do kapelice Sv. Mihovila od LAZANJA (Lažana).
- Staza se spušta do ž. st. Ogulinski HRELIĆ. (Hreljin)
- Jedna se GLUPA popela na vrh, a ostali su se zadržali u domu. (grupa)
- Put vodi preko VRBA Oštrea. (vrha)
- Na STOČNOJ Medvednici nalaze se dvije planinarske kuće. (istočnoj)
- Ispred nas su išli VOLIĆI koji su dobro poznivali put. (vodići)
- Svi sudionici izleta pošli su i u obilazak stoljetnih MLINACA. (mlinica)
- U ZBRKU su ušle i pjesme povjesnog značenja. (zbirku)
- Prošlog mjeseca desetak je naših planinara bilo na PARENJU. (Prenju)
- U spavaonici doma ima 20 ležajeva, a sa strane stoji još 10 pomoćnih MUDRACA. (madraca)



Planinarski dom »Grafičar« na Medvednici

PANTONE[®] COLORS



CHROMOS^{dd}

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska



CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

JOHANN FANZOJ



PUŠKARI OD 1790.
FARLACH AUSTRIJA

OPREMA ZA LOVCE I PLANINARE

MAINDL CIPELE

WAX JAKNE

BRIKO NAOČALE

NAPRTNJAČE

LEKI ŠTAPOVI

ČARAPE

RUKAVICE



MEINDL



Atraktivan izbor proizvoda uz akcijske cijene!

Planinarskim društvima odobravamo
popust na veće narudžbe

Fanzoj - inox d.o.o. Ogrizovićeva 40 10000 Zagreb Hrvatska
Tel. 01/38 22 655 Tel./fax: 01/38 20 185 Mobitel 098/283-441